

1 | 2007 JANUAR
TEMA | JESUS KOMMER IGEN

Budskabet

TIDSSKRIFT FOR BIBELSTUDIUM, TROSLIV OG MISSION

Det sidste lyn

At leve med Jesu genkomst for øje

At tyde tidens tegn

BUDSKABET 1 | 2007

TIDSSKRIFT FOR BIBELSTUDIUM, TROSLIV OG MISSION

143. årg.

ISSN 0901-4802

Hjemmeside: www.budskabet.dk

Budskabet udkommer seks gange om året:

Januar, marts, maj, juli, september og november

Tryk:

Øko-Tryk 96 94 04 11

Eftertryk og citering er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Layout:

Amalie Puggaard Poulsen

Pris:

Abonnement: kr. 210,-

For unge under uddannelse: kr. 120,-

Udgiver og ekspedition:

Luthersk Missionsforening,

Industrivænget 40, 3400 Hillerød,

Tlf. 48 20 76 60

dlim@dim.dk

Redaktion:

Alex Dahl Karlsen, projektleder (redaktør), Park Alle 31, 6880 Tarm.

karlsen@dlgmail.dk

Flemming Bak Poulsen, forlagsleder, København

(redaktionssekretær)

Mikkel Vigilius, bibelskolelærer, Hillerød

Lene Due Madsen, lærer, Gudhjem

Bent Houmaa Jørgensen, afdelingsmissionær, Silkeborg

1

Ved et redaktørskifte..... 2

Leder

'Kirken må til stadighed reformeres'..... 3

TEMA

At tyde tidens tegn..... 5

Tegnene på Jesu genkomst..... 8

At leve med Jesu genkomst for øje.. 12

Snart..... 15

Det sidste lyn..... 15

Andre artikler

Omrids af nyere

kristen skolehistorie..... 16

Døden og de sidste fristelser..... 22

Horisont..... 23

Hebræerbrevet

Formaninger til

tro og udholdended..... 24

indhold

BØGER

At vandre sammen..... 28

At overgive sig til kærligheden..... 28

Vil du gå på vandet,

må du ud af båden..... 30

Kristen i dag..... 33

Det begyndte i København..... 34

Hvil i fred..... 35

Kend Jesus – gør Jesus kendt..... 36

Ved et redaktørskifte

2

Tidsskriftet Budskabet begyndte i 1865 og tager således hul på sin 143. årgang. I det år, som ligger foran, vil der være flere synlige ændringer af tidsskriftet.

I forbindelse med at Luthersk Mission ændrer layout af sin hjemmeside, skifter logo og meget mere, så følger Budskabet også trop. Vi beholder formatet, men der vil senere i dette år ske ændringer af forsiden, opsætningen af de enkelte sider, og vi håber og tror, at det vil falde i læsernes smag. Vor hjemmeside (www.budskabet.dk) har længe været redaktionens smertebarn. Budskabets hjemmeside skal i fremtiden blive en ressourceside, hvor vigtige artikler, som har været bragt i tidsskriftet kan læses og være med til at vise vejen i en åndelig uklar tid.

Fra og med dette nummer får Budskabet også ny redaktør. Alex Dahl Karlsen fra Tarm har sagt "ja" til hvervet som redaktør og samtidig slutter undertegnede. Det har været spændende at arbejde med Budskabet og opleve nummer efter nummer komme i postkassen. Jeg har været med i Budskabets redaktion siden efteråret 1991, så stafetten skal gives videre.

Ebbe Kaas

Fratrædende redaktør

Alex Dahl Karlsen, født 1967 i Tarm.

Uddannet som cand.scient.pol. i 1993 fra Århus Universitet.

Prædikant siden 2002.

Missionær 1996-1998 i Ulanga, Tanzania.

Arbejder pt. som projektleder i et projekt støttet af Integrationsministeriet.

'Kirken må til stadighed reformeres'

Der er et gammelt latinsk udtryk, som har fået en renæssance i vor tid: *ecclesia semper reformanda est* – kirken må til stadighed reformeres. Citatet tilskrives ofte Luther, men det er først formuleret et århundrede efter hans død og i øvrigt af reformerte kristne.

Ret forstået udtrykker citatet en overordentlig central sandhed, som Luther frem for nogen havde syn for. Hans reformatoriske indsats havde ét centralt sigte: at nå hjerterne med Guds ord og evangelium til tro på Jesus. Han tænkte om reformationen som en åndelig kamp, der tog sigte på at drive vantroen tilbage og kalde troen frem. I denne kamp nyttede ydre kirkelige reformer i sig selv intet. Guds ord var det afgørende kampmiddel. Kun Guds ord sandt forkyndt i lov og evangelium kunne overvinde hjerternes vantro og føre mennesker til åndelig frihed og frelse ved tro på Jesus.

Den sande reformation var ifølge Luther Åndens gerning i hjerterne til tro. Med den frelsende tro ville der ifølge Luther med nødvendighed følge et ønske om og et arbejde for ydre kirkelige reformer, som kunne tjene evangeliets udbredelse og troens opbyggelse. Og nok så væsentligt: kun den genfødte troende havde – ved sin erfaring af lovens dødende dom over mennesket og evangeliets livgivende herliggørelse af Jesus – klarsyn til at

vurdere, hvilke reformer der virkelig tjente Guds frelsergerning.

Luther var bevidst om, at mange af dem, som støttede hans opgør med paven og hans arbejde for en kirkelig reformation, gjorde det uden personlig tro på Jesus. Alligevel kom de med forslag til, hvordan kirken burde forandres. Deres reformforslag var uundgåeligt præget af åndelig blindhed og af en almenreligiøs tænkning, hvad der kunne opleves sympatisk, opløftende og åndeligt styrkende. Luther betragtede denne reformtænkning som livsfarlig. Den tjente til det modsatte af Guds gerning: menneskets religiøse styrkelse.

'Kirken må til stadighed reformeres!' Luther var enig. Kirken må til stadighed reformeres både ved hjerternes fornyede tro på Jesus og i sine ydre former. Men det første forudsætter det andet! For kun den levende tro på Jesus bringer et sandt åndeligt klarsyn med sig.

Er det denne tankegang, som ligger bag, når det gamle citat fremføres i vor tid? Det synes ikke altid at være tilfældet. Af og til får man indtryk af, at citatet snarest fremføres for at lukke munden på dem, som forholder sig skeptisk til mange af de reformer, som vinder frem blandt lutherske kristne i dag, og som ofte har deres oprindelse i karismatiske og katolske sammenhænge og i miljøer, der er optaget af at tilpasse kirken til vort tids mennesker.

'Kirken må til stadighed reformeres!' - fastslås det - 'Derfor må vi være åbne for forandringer og ikke være så teologisk bekymrede, tilbageholdne og vagtsomme.'

Hvad skal vi sige til denne tankegang?

At vi må være åbne for forandringer, er sandt. Kirkens ydre former må til stadighed vurderes og bearbejdes, så de bedst muligt tjener evangeliet. Selvom vi har hørt det igen og igen i de senere år, fortjener det at blive gentaget og bekræftet.

Der er imidlertid en anden sandhed, som betones stærkt i NT, og som vi hører betydeligt sjældnere i dag: at den kristne kirke til enhver tid er truet på sit åndelige liv af kødelige tanker og reformønsker, som dybest set sigter på at tilfredsstille det naturlige menneskes religiøsitet.

En stor del af de apostolske breve er skrevet i et opgør med sådanne tanker og ønsker. Her skal blot nævnes nogle eksempler.

Første og andet Korinterbrev vender sig mod bestræbelsen på at få den kristne kirke og dens forkyndere til at fremtræde imponerende og fascinerende på vantro mennesker. Paulus understreger, at Gud netop har skjult frelsens skat i et lerkar, for at vi skal være helt afhængige af ham og af hans åbenbaring af frelsen gennem evangeliets ord. Kun herved kan mennesker blive frelst. 'Det åndelige menneske' forstår dette, siger Paulus, fordi det selv har erfaret evangeliets kraft. 'Det sjælelige menneske' derimod begriber det ikke og ønsker derfor synlig herlighed og kraft (1 Kor 2,6-16).

Galaterbrevet og Hebræerbrevet gør op med sammenblandingen af den kristne tro og jødiske ceremonier, der kunne give de praktiserende en oplevelse af ophøjet fromhed og hellighed. Hebræerbrevets forfatter medgiver, at selvgjorte fromhedsøvelser kan 'styrke hjertet'. Men det er en selvretfærdig styrkelse, der fører væk fra troens sande trøst og styrke ved nåden i Jesus! (Hebr 13,9) Tilsvarende kalder Paulus galaterne tilbage til det åndelige livs sande kilde i evangeliet om Jesus og afdækker den fare, som truer dem: 'I begyndte dog i Ånden, vil I nu ende i kødelighed?' (Gal 3,3)

Peters Andet Brev og Judas' Brev er en advarsel mod forkyn- dere, som anbefaler et 'frisindet' kristenliv uden selvansagelse

og opgør med synd. Når de kan hævde, at tro og synd kan for- enes, skyldes det ifølge Judas, at de ikke kender evangeliets liv og kraft indefra. De er sjælelige og taler om evangeliet som blinde om farver: "Det er dem, som skaber splittelse; de er kun sjælelige, de mangler Ånden" (Judas 19). Ifølge Judas og Peter kan vi kun værne os mod sådanne forførere på én måde: ved selv at fornyes i en sand og levende tro på Jesus (2 Pet 1,3-21; Judas 20-25).

NT afslører under ét, at vores naturlige og kødelige religiøsitet altid tager sigte på et og det samme: at styrke og ophøje os selv ved at nedtone vores synd og ved at give os en oplevelse af selv at være gode - dygtige, indsigtfulde, progressive, fromme, hengivne, åndsfulde etc.

Guds mål med os er et andet og modsat. Hans gerning tager ikke sigte på at styrke os selv, men på ved loven at ydmyge og dømme os og ved evangeliet at give os hele frelsens, nådens og barnekårets rigdom i Jesus alene. Det er vejen til en levende, frigjort og frelsende tro – på Jesus!

Hvordan skal vi forholde os til de nye tanker og reformforslag, vi møder i dag? Vejen frem er ikke at holde fast ved alt gammelt. Det ender blot i en ny form for selvretfærdighed baseret på vor egen konservatisme.

Vejen frem er at vurdere, hvad der tjener Guds Ånds gerning i lov og evangelium. Hvilke former for lovsang, andagtsøvelser, forkyndelse, ledelse, gudstjeneste og evangelisation tjener til, at vi bøjes under Guds dom over synd og ser os selv som Guds frie nådebørn for Jesu skyld?

Dette kan vi kun blive i stand til at vurdere på én måde - ved selv at leve i tilegnelse af Guds ord til sand åndelig reformation og fornyelse i troen på Jesus. Gud velsigne os til det!

At tyde tidens tegn

”Tag jer i agt, hold jer vågne!” siger vor Herre Jesus, ”For I ved ikke, hvornår tiden er inde.”(Mark 13,33). Altså tiden, hvor han vil komme igen og gøre ende på alt ondt og oprette sit rige i synlig herlighed.

Det er der godt nok nogen, der *næsten* gør; ved hvornår tiden er inde. De ved i hvert fald, at det ikke vil vare ret længe. For der er tegn i tiden; der er så mange enkeltheder ved det, der foregår, og som vi kan læse i avisen og se i fjernsynet, som ganske svarer til, hvad Den Hellige Skrift siger om de sidste tider - i hvert fald hvis man forstår det på den rette måde, både Den Hellige Skrift, og det, man kan læse om i avisen og se i fjernsynet. Og det er ganske vist.

Og så ved de som regel også noget andet, nemlig at det bliver ikke i dag. For der er stadig den og den profeti, som endnu ikke er blevet opfyldt, og den og den verdenspolitiske begivenhed, der endnu ikke har fundet sted i Mellemøsten. Så dét ene ved vi, at det bliver i hvert fald ikke i dag.

Og det er i sig selv et vidnesbyrd om, at man læser tidens tegn forkert, når man læser på den måde. For det er lige netop den viden, vi ikke kan have, skal man tro vor Herre Jesus¹. Og det skal man jo. ”Tag jer i agt, hold jer vågne!” siger han selv, ”For I ved ikke, hvornår tiden er inde.” Og: ”Det er ikke jeres

sag at kende tider eller timer, som Faderen har fastsat af egen magt.”

Det første

”Mens han sad på Oliebjerget, kom hans disciple, da de var alene, hen til ham og sagde: ’Sig os, hvornår dette skal ske, og hvad der er tegnet på dit komme og verdens ende?’ Jesus sagde til dem: ’Se til, at ingen fører jer vild! For der skal komme mange i mit navn og sige: Jeg er Kristus! og de skal føre mange vild’.” (Matt 24,3-5).

Det var det første og åbenbart det vigtigste, han ville advare sine kristne imod: en alt for sikker vished om, at tiden er nær.

Der er ellers mange, der gerne vil påvise, at det er den altså; ganske som vor Herre Jesus sagde, at der ville være. For det er spændende at kunne læse tidens tegn ind i, hvad vi ser omkring os. Det er spændende at have den særlige viden, som så mange ikke har, og som vi ikke kan have, skal man tro vor Herre Jesus, og det skal man jo. Og det er nemt at miste det evangeliske overblik.

Men vor Herre Jesus holder os altså fast på, at vi ikke kan vide, hvornår han kommer. Og vi skal heller ikke forsøge at vide det. Hvad vi skal, er altid at holde os vågne, så vi er rede, når han kommer.

Men tegnene?

Men han taler nu altså også om tegn, om krigslarm og rygter om krig, om jordskælv og hungersnød, om forfølgelser, om en trængselstid, som der ikke har været magen til fra skabelsens begyndelse, da Gud skabte verden. Hvad skal alt det så til for, hvis det alligevel ikke er meningen, at vi skal kende dagen eller timen, eller *næsten* kende dem?

Trængslerne skal tjene til at afsløre verden i dens ondskab og gøre det klart for os, at denne verden med rette er under dommen, ond som den er. Dette bliver synligt i al dens ondskab, og særlig når denne verdens gode mennesker, fortalerne for godhed og tolerance vender deres ondskab og intolerance imod Guds sandhed og imod de af hans kristne, som forbliver tro imod hans sandhed, som den er givet os i Den Hellige Skrift. Derved bliver det klart, at denne verden i al sin godhed er ond, fordi den søger sin godhed borte fra ham, som alene er god, og fordi dens kærlighed er had til ham, som selv er kærlighed. Dermed bliver verden afsløret i sin ondskab, at den med rette er under dommen, således at Gud må få ret i sin dom.

Og dermed bliver det gjort klart for Guds kristne, at vi ikke skal sætte vort håb til noget som helst i denne verden. Al befrielse fra denne verdens nød og ondskab må komme fra Gud, og alene fra ham. Og det vil ske, når vor Herre Jesus kommer i herlighed for at fælde dom over al verdens ondskab.

Når vi ser det tiltagende fordærv i verden omkring os, skal vi mindes om, at det er sådan, vor Herre Jesus har sagt, at det ville være. Og undergangens tegn, som minder os om, at denne verden er under dommen, skal få os til at se til udfrielsen som en altid nærværende virkelighed. Guds frelse er altid nær - hvad enten han så i den øjeblikkelige situation vil lade udfrielsen komme gennem sin almindelige styring af historien - eller det nu er tiden for den endelige udfrielse af hans kirke.

Tidens tegn i kirkens liv

Netop fordi vi ikke kender dagen, skal vi våge; og det har Guds kirke altid gjort.

Det er vigtigt at huske, at hvad Den Hellige Skrift har at sige

om de sidste tider og om tidens tegn, har stået skrevet i Den Hellige Skrift lige siden det blev skrevet. Ja, det siger vel egentlig sig selv; og alligevel er det nemt for os at glemme det. For det er netop dét, vi glemmer, når vi forstår det, der står skrevet om tidens tegn, som om det alene var skrevet for os og vor tid, og at det har egentlig ikke været meningen, at tidligere tiders kristne skulle læse det og forholde sig til det. Selvfølgelig har de skullet det. Og de har skullet lære lige nøjagtig det samme af det, som vi andre, nemlig at være vågne og rede til Herrens komme.

Det har så også i tidligere tider ført til, at nogle kristne er blevet grebet af panik, fordi de faldt i den fælde, vor Herre Jesus advarer os imod: en alt for sikker vished om, at dette var de sidste tider, og den store trængselstid stod for døren. For også tidligere tiders kristne har kendt til fristelsen til at læse profetierne ind i de verdenspolitiske begivenheder, man hørte om, før man fik aviser og fjernsyn. Og ligesom mange kristne i dag for mange af fortidens kristne vild - for det gør man, når man giver sig af med den slags.

"Tag jer i agt, hold jer vågne!" siger vor Herre Jesus, "For I ved ikke, hvornår tiden er inde."

Og hvad så?

Hvordan er det så, vi skal våge? Ligesom hans kirke altid har skullet, skal vi våge i visheden om, at vor Herre Jesus kan komme

Jais H. Tinglund

Associate Pastor ved Our Savior Lutheran Church i Aberdeen, South Dakota og Saint John's Lutheran Church, Columbia, South Dakota.
Redaktør af Lohses Store Bibelleksikon m.v. Redaktør af den danske oversættelse af Konkordieformlen.

når som helst; og vi skal være forberedt på, at det muligvis først vil ske om adskillige tusinde år. Vi skal våge, ikke fordi vi *tror*, at vor Herre Jesus snart kommer - men fordi vi *ved*, at det gør han måske.

Og hvad er det så, vi skal gøre? Den hellige apostel Peter giver svaret: "Da nu alle disse ting må gå i opløsning, hvor helligt og gudfrygtigt bør I da ikke leve, mens I venter på, ja, fremskynder Guds dags komme, da himlene skal gå op i luer og elementerne komme i brand og smelte. Men efter hans løfte venter vi nye himle og en ny jord, hvor retfærdighed bor." (2 Pet 3,11-13).

Vi skal leve helligt og gudfrygtigt, fordi vi ved, at vor Herre Jesus måske kommer snart. Og selvom han ikke kommer snart, skal vi alligevel leve helligt og gudfrygtigt. Vi skal se til ham og søge vor frelse i ham, og i det, han har gjort for os. Vi skal vide, at fra ham alene kommer al frelse og befrielse, og han er den, som vil give os sit evige liv. Og vi skal leve i lydighed mod hans bud og befalinger, så vi ikke skal skamme os over for ham, når han kommer. Og om han så kommer snart eller først så sent, at han kommer til at kalde mig frem af min grav, det gør mindre til sagen. Det er ret at leve i tillid til hans løfte, og i lydighed mod hans bud og befalinger. Og ved det har vi ikke mistet noget, uanset om han kommer i dag - eller om flere tusinde år.

- 1 Det er beklageligt, at den danske bibeloversættelse af 1992 lader det fremstå, som om Paulus i 2 Thess 2,1-12 formaner sine læsere til *ikke* at forvente Herrens komme i den nærmeste fremtid, sådan som Herren selv ellers formaner sine kristne til. I virkeligheden (og det vil sige i den græske tekst) formaner Paulus sine læsere til ikke at blive grebet af panik på grund af den falske lære, at Herrens dag *allerede er kommet* - at Guds Rige allerede er fuldbyrdet, og der er ikke mere i vente. I denne sammenhæng understreger Paulus, at Herrens dag ikke vil komme uden at være ledsaget af de synlige kosmiske fænomener, som hører fuldendelsen til, konkret: fuldbyrdelsen af frafaldet med afsløringen og overvindelsen af Antikrist. Herrens dag er ikke en ny kvalitet ved den nuværende verden, men noget endnu forestående; den skal komme over verden som en konkret og synlig overjordisk virkelighed, der vil fortrænge denne faldne verdens virkelighed. De døde skal opstå, og Guds Rige skal komme i synlig herlighed. Det er dette, apostlen taler om i 2 Thess 2,1-12 - ikke at kristne kan have nogen vished om, at Herrens dag *ikke* er nært forestående - hvilket jo også ville være fuldstændig uforeneligt med, hvad vor Herre Jesus selv siger om den sag ...

Tegnene på Jesu genkomst

Jorden er på vej mod undergang. Det er ikke kun dommedagssekter og forvirrede miljøfanatikere, der taler om verdens undergang. Også Jesus og hans disciple talte om, at verden en gang vil gå under.

Blandt jøderne på Jesu tid var det en helt almindelig opfattelse. Forfatteren til det antik-jødiske skrift Fjerde Ezrabog udtrykte det på denne måde: »Den Højeste har skabt ikke én tidsalder, men to« (4 Ezra 7,50). Den nuværende verden eller tidsalder vil en dag nå sin afslutning. Og så vil der komme en ny verden, en ny tidsalder. De gamle rabbinere talte om kontrasten mellem »denne verden/tidsalder« og »den kommende verden/tidsalder«. Det samme gjorde Jesus.

Det endelige stop for denne verden indtræder, når Jesus er kommet igen. I en vis forstand er den nye tidsalder allerede nu begyndt for dem, der tror på Jesus. De har allerede taget hul på det evige liv. Deres forhold til Gud er allerede genoprettet. Og de får allerede nu lov til at smage lidt af det, der venter. Men når det gælder levevilkårene på jorden, begynder den kommende verden først efter Jesu genkomst.

Jesu genkomst vil ifølge Det Nye Testamente omfatte en hel række begivenheder: de troendes opstandelse og bortrykkelse, Jesu sejr over Antikrist, tusindårsriget, Gog og Magog-krigen, de

ikke-troendes opstandelse, den endelige dom og nedstyrtningen af Satan, døden og de fortabte i helvede.

Først efter tiltetgørelsen af døden er denne verden endegyldigt forbi. Så begynder der noget nyt: En ny himmel og en ny jord, hvor Gud igen tager bolig på jorden og genopretter paradiset for alle de frelste.

Jesu genkomst markerer altså det store vendepunkt i verdenshistorien: overgangen fra »denne tidsalder« til »den kommende tidsalder«.

Den sidste del af denne tidsalder bliver i Bibelen omtalt som »de sidste tider« eller lignende. Det er perioden fra Jesu første komme til hans genkomst.

De sidste tider har nogle specielle kendetegn. Jesus advarer mod ethvert forsøg på at sætte årstal eller dato på genkomsten. Men samtidig underviser han om de sidste tiders tegn, for at disciplene skal kunne have en fornemmelse af, når tiden for Jesu tilsynekomst nærmer sig.

Disciplenes spørgsmål

En af de vigtigste bibelske tekster om de sidste tider er en tale, som Jesus holdt, kort før han blev korsfæstet.

Jesus og disciplene var i Jerusalem. De havde netop besøgt

templet, og på vejen ud havde disciplene talt om det fantastiske bygningsværk, som templet var. Jesus havde imidlertid besvaret disciplenes begejstring med en profeti om, at hele tempelkomplekset ville blive lagt i ruiner.

Lidt efter sad Jesus og disciplene på Oliebjerget. Herfra havde de en fantastisk udsigt tværs over Kedrondalen til Tempelbjerget med alle dets imponerende bygninger. Og så tager disciplene igen tråden op og spørger: »Sig os, hvornår dette skal ske, og hvad der er tegnet på dit komme og verdens ende?« (Matt 24,3).

Jesu svar på disciplenes spørgsmål blev den lange tale, som er gengivet i Matt 24-25, Mark 13 og Luk 21.

For at forstå talen er det vigtigt at lægge mærke til disciplenes spørgsmål. Disciplene kæder nemlig to ting sammen. For det første spørger de om, hvornår »dette« (altså templets ødelæggelse) skal ske. For det andet spørger de om »Jesu komme og verdens ende«. Disciplene har sikkert ikke kunnet forestille sig andet, end at templets ødelæggelse måtte hænge uløseligt sammen med Jesu komme og verdens ende.

Det bemærkelsesværdige er, at Jesus ikke irrettesætter dem. Tværtimod. I sit svar taler Jesus på én gang om både templets ødelæggelse og sin egen genkomst og verdens ende. Hvordan kunne Jesus på den måde sammenblende to begivenheder, som vi ved, at der er mindst et par tusinde år imellem? Jo, det kunne Jesus, fordi han bruger en måde at profetere på, som allerede var brugt mange gange i Det Gamle Testamente.

Mange af profeterne forudsagde domshandlinger, som Gud ville lade komme over et folk, en by eller en person. En sådan dom blev kaldt for »Herrens dag« for de pågældende. Men samtidig brugte profeterne disse domsdage som udgangspunkt for at forkynde, at der en gang skal komme en verdensomspændende dom – »Herrens store dag« (fx Sef 1,7-13 sammenlignet med Sef 1,14-18). Eller sagt med andre ord: En konkret dom over en begrænset gruppe blev opfattet som en »forsmag« eller »mini-udgave« af den dom, Gud i fremtiden vil holde over hele verden. Derfor kombinerede profeterne ofte forudsigelsen af en konkret historisk dom med forudsigelsen af verdensdommen uden at tage hensyn til den lange tidsperiode mellem begivenhederne.

Det er præcis det samme, Jesus gør. Han taler om Jerusalems ødelæggelse i år 70 e.Kr. samtidig med, at han taler om verdens ende uden at tage hensyn til tidsperioden mellem de to begivenheder. Jerusalems ødelæggelse i år 70 e.Kr. er nemlig en forsmag i lille udgave på den undergang, der efter Jesu genkomst vil komme over hele jorden.

Det betyder, at nogle ting i Jesu tale specielt går på Jerusalems ødelæggelse i 70 e.Kr. Andre ting passer både på Jerusalems ødelæggelse og Jesu genkomst. Og nogle ting handler udelukkende om Jesu genkomst.

Tegnene

Disciplene havde bedt Jesus om at få nogle tegn på, at hans genkomst nærmede sig. Og det gav Jesus dem. De tegn, Jesus nævnte, kan sammenfattes i tre grupper:

a) Tegn på tiltagende oprør mod Gud

Jesu omtaler en række tegn, der afslører, at konflikten i verden spidser til. Det ældgamle oprør mod Gud skal slå igennem i verden på en endnu stærkere måde end tidligere. Jesus nævner falske profeter og messias'er (Matt 24,5.11.23-26), frafald fra den sande tro (Matt 24,10) og forfølgelser af de troende (Matt 24,9.21-22).

Et specielt tegn er »Ødelæggelsens Vederstyggelighed« (Matt 24,15-22). Udtrykket stammer fra Dan 11,31 og 12,11, hvor det er en profeti om den syriske konge Antiokus Epifanes' vanhelligelse af templet i Jerusalem i år 167 f.Kr. Men Jesus bruger Daniels udtryk for at sige, at noget lignende skal ske i fremtiden.

Lukas vælger i sin gengivelse af Jesu tale at 'oversætte' udtrykket »Ødelæggelsens Vederstyggelighed« til »Jerusalem omringet af hære« (Luk 12,20). Ødelæggelsens Vederstyggelighed er altså det tegn, Jesus giver disciplene på Jerusalems ødelæggelse. Når disciplene ser de fremmede hære omringe Jerusalem, så skal de vide, at byens ødelæggelse er nær – og flygte.

Men der ligger mere i udtrykket end det. Ødelæggelsens Vederstyggelighed vil nemlig resultere i den værste trængselstid i verdenshistorien (Matt 24,21). Det kan ifølge Bibelen kun være perioden lige før Jesu genkomst. Til den tid skal Ødelæggelsens Vederstyggelighed »stå på hellig grund«. Det minder til forveks-

ling om Paulus' beskrivelse af Antikrist, der »ophøjer sig over alt, hvad der hedder Gud og helligdom, så at han sætter sig i Guds tempel og udgiver sig selv for at være Gud« (2 Thess 2,4).

»Ødelæggelsens Vederstyggelighed« betegner altså i Bibelen tre forskellige ting af samme type: vanhelligelsen af templet i Jerusalem i 167 f.Kr., de romerske hæres ødelæggelse af templet i Jerusalem i 70 e.Kr. og Antikrists blasfemiske oprør mod Gud lige før Jesu genkomst.

Tiden frem mod Jesu genkomst vil altså blive præget af et stadigt tiltagende oprør mod Gud, som vil kulminere i Antikrists virke.

b) Tegn på Guds vrede

Det stadigt stærkere oprør mod Gud frem mod Jesu genkomst medfører, at også syndens forfærdelige følger og Guds straffedomme over jorden tager til. Jesus forklarer derfor disciplene, at også forfærdelige begivenheder som krig, hungersnød og jord-skælv er tegn på de sidste tider (Matt 24,6-7).

c) Tegn på fuldendelsen af Guds plan

Den tredje gruppe tegn er begivenheder, der viser, at afslutningen af Guds plan med denne verden nærmer sig.

Det første af denne type tegn er mission. »Dette evangelium om Riget skal prædikkes i hele verden som vidnesbyrd for alle folkeslag, og så skal enden komme,« siger Jesus (Matt 24,14). Inden denne tidsalder kan afsluttes, vil Gud have, at det kristne evangelium skal være forkyndt for ethvert folkeslag på jorden (altså ikke nødvendigvis ethvert enkeltmenneske). Udbredelsen af evangeliet til stadig flere folkeslag er derfor et tegn på de sidste tider.

Det andet tegn af denne type er Israel. I forbindelse med profetien om Jerusalems ødelæggelse år 70 e.Kr. siger Jesus: »De skal falde for skarpe sværd og blive ført bort til alle hedningefolk som fanger, og Jerusalem skal nedtrampes af hedninger, indtil hedningernes tider er til ende« (Luk 21,24).

Jesus siger altså, at Jerusalems ødelæggelse i år 70 e.Kr. vil resultere i tre ting for Israels folk: 1) de vil blive dræbt, 2) de vil blive spredt ud over hele jorden, og 3) Jerusalem vil blive behersket af hedningefolk. Men disse tre ting vil kun vare ved, »indtil hedningernes tider er til ende«. Der kommer altså en dag, inden

denne verdens afslutning, hvor jøderne ikke længere skal være spredt ud over hele jorden, og hvor Jerusalem ikke længere skal være under hedningestyre. Derfor er også begivenhederne i Israels historie et tegn på Jesu genkomst.

I Det Gamle Testamente er der et meget stort antal profetier om fremtiden for Israel. Israels folk skal igen samles i det landområde øst for Middelhavet, som Gud lovede Abraham, og opnå selvstændighed i landet. Landet skal genopbygges og genopdyrkes. Hjemkomsten skal ledsages af en omfattende vækkelse, hvor folket som helhed skal komme til tro. Messias skal være konge over det frelste Israel i det genopbyggede land.

Jesu ord om Jerusalem viser, at han regner med en opfyldelse af de gammeltestamentlige profetier om Israel i forbindelse med hans genkomst. Det samme gør apostlen Peter (ApG 3,20-21).

Allerede profeternes egne ord i Det Gamle Testamente viser, at disse profetier handler om en periode i denne tidsalder og ikke på den nye jord. For det første antyder profeterne, at resten af jorden stadig skal være i mørke, og at Israels frelse skal føre til mission og omvendelse blandt hedninger. For det andet fastslår profeterne, at Israels frelsetid vil blive fulgt af en ny krig (Gog og Magog-krigen). Begge forhold viser, at de bibelske profetier om Israel skal gå i opfyldelse senest i forbindelse med Jesu genkomst.

Begivenhederne i Israel er derfor ligesom verdensmissionen et tegn på, at vi nærmer os fuldendelsen af Guds plan med denne tidsalder.

Veerne

Der er en detalje i Jesu tale om tegnene, som det er vigtigt at lægge mærke til. Den kommer tydeligst frem i Markus' gengivelse af talen.

Markus inddeler Jesu ord om tegnene i tre afsnit. De første to afsnit ligner hinanden (Mark 13,5-8 og 9-13). Begge afsnit begynder med et »Se til...« (på græsk er brugt samme udtryk i vers 5 og 9). Og begge afsnit beroliger disciplene med en nårsætning: »Når I hører krigslarm ... så lad jer ikke skræmme« (vers 7) og »Når de fører jer for retten ... skal I ikke bekymre jer« (vers 11). De ting, Jesus har nævnt i disse to afsnit (nemlig falske pro-

Ole Andersen f. 1958

Cand. theol. 1990. (Bifag i hebraisk og studieophold ved Det Hebraiske Universitet i Jerusalem)

Generalsekretær i Ordet og Israel.

Har bl.a. skrevet bogen »Når Guds rige kommer: Om tusindårsriget og den nye jord« (ny udgave: 2006).

feter, forfølgelser, krig, hungersnød og jordskælv) er nemlig ikke enden, men »begyndelsen på veerne« (vers 8).

Men i det tredje afsnit skifter tonen alvorligt. Også her bruger Jesus en når-sætning, men eftersætningen er anderledes: »Når I ser Ødelæggelsens Vederstyggelighed ... da skal de flygte« og bede om Guds hjælp (vers 14-20).

Jesus skelner her mellem *de generelle tegn* (falske profeter, forfølgelser, krig osv.), der skal forekomme i en lang periode, og *de specielle tegn* (Ødelæggelsens Vederstyggelighed, dvs. Antikrist, og den store trængsel), som skal indtræffe lige før hans genkomst.

De generelle tegn skal altså forstås som kendetegn på de sidste tider. De har altid været og vil fortsat være til stede i hele perioden fra Jesu første komme og frem til hans genkomst. De er »veer« (Matt 24,8). Det vil sige, at de kan forekomme over en længere periode, men tager til i styrke og i hyppighed.

De specielle tegn er derimod særligt knyttet til tiden lige inden Jesu genkomst. Gennem hele perioden fra Jesu første komme er der fremstået antikristelige skikkelser i historien, men Antikrist kommer først til allersidst og vil blive dræbt ved Jesu komme.

Også Israel er et specielt tegn. I næsten 2000 år levede folket spredt ud over hele jorden, men i vores tid er jøder i et antal som aldrig ført vendt tilbage til deres gamle land og har genoprettet et selvstændigt Israel. Det sker samtidig med, at antallet af jøder,

der kommer til tro på Jesus, ser ud til at stige markant.

Tegnene er veer. Og til sidst i denne verdens historie vil veerne kulminere i opfyldelsen af de generelle tegn. Og så kommer Jesus.

Forløsningen kommer

Udtrykket »veer« er også vigtigt af en anden grund. Mange mennesker taler med frygt om verdens undergang. Men Jesus taler om mere end undergang. Han taler om »veer«, der fører frem til en forløsning, en fødsel, nemlig »verdens genfødsel« (Matt 19,28).

Budskabet om Jesu genkomst lover, at der kommer en dag, hvor Gud »genføder« eller genskaber himlen og jorden. Alt det onde skal udslettes. Paradiset skal genoprettes. Gud skal igen tage bolig på jorden. Den dag begynder der en ny tidsalder, der langt overgår alt, hvad New Age-tilhængerne kan finde på at drømme om.

For de troende er budskabet om Jesu genkomst ikke en trussel, men et evangelium.

Derfor slutter Lukas sit referat af Jesu tale om de sidste tiders tegn på denne måde: »Når disse ting begynder at ske, så ret jer op og løft jeres hoved, for jeres forløsning nærmer sig« (Luk 21,28).

At leve med Jesu genkomst for øje

TEMA

12

At Lars Petersen

"Jeg er fremmed, jeg er en pilgrim, kun en aften, kun en aften bor jeg her." (Åndelige sange og salmer 617, vers 1).

"Jorden har ej den ro, jeg søger, nej, jeg længes, nej, jeg længes mod Guds stad." (Vers 5).

Pilgrimstanken

Selv om ordet pilgrim ikke findes i Bibelen, så dækker pilgrims-tanken over den sandhed, at de kristne er på vej mod Himlen, og derfor ikke kan slå sig til ro i denne verden. Pilgrimmen fokuserer på målet og lader sig ikke opholde undervejs. Her følger nogle karakteristiske bibelord om pilgrimstanken.

"I skal have kjortlen bundet op om lænderne og have lamperne tændt og være som mennesker, der venter på, hvornår deres herre vil bryde op fra brylluppet, så de straks kan lukke op for ham, når han kommer og banker på." (Luk 12,35-36).

"Også I skal være rede, for Menneskesønnen kommer i den time, I ikke venter det." (Luk 12,40).

I Hebræerbrevet kapitel 11, som kaldes troskapitlet, omtales Abel, Enok, Noa, Abraham, Sara, Isak og Jakob. Om disse siges "Med troen i behold døde alle disse uden at have fået løfterne opfyldt; de havde kun set og hilst deres opfyldelse i det fjerne, og de bekendte, at de var fremmede og udlændinge på jorden."

(Hebr 11,13).

Fra min barndom husker jeg en familie. De boede i et lille hus med et originalt navn. Hvor andre huse kunne have kristelige navne som "Pax" (fred) eller "Ora et labora" (bed og arbejde), hed deres hus "Teltet". Teltet peger på Abrahams bolig, han som var Guds ven og som boede i telt hele sit liv. Dette navn skulle betegne en bolig, som kun var midlertidig. Jeg husker særligt faderen når han bad. Jeg husker ikke præcist ordene, men ånden i hans bøn husker jeg. Han rejste sig op, lovpriste Gud og takkede for frelsen i Jesus Kristus. Han takkede for ting, jeg som barn syntes var selvfølgelige. Og han så frem til Jesu genkomst. Livet her og nu var blot en overgang til noget langt bedre, noget kommende, som var værd at satse på. Man fornemmede en brise fra Himlen når han bad. Jeg nævner denne erindring her, fordi han for mig står som et menneske med fokus på Jesu genkomst og Himlen. Men det var ikke en speciel interesse for ham. Det var en naturlig del af hans bønsliv.

En svaghed ved pilgrimstanken er, at den kan forkyndes og leves ud på en måde, så man ikke engagerer sig i livet her og nu. Kun det fremtidige har værdi. Min opfattelse er dog, at det modsatte snarere er tilfældet i dag. Der tales i forkyndelsen ikke meget om Jesu genkomst og den kommende verden, men mest

om troens betydning her og nu.

Luthers ord om at han ville plante et træ i dag, selv hvis verden skulle forgå i morgen, har givetvis også spillet en rolle i det at lægge vægt på livet her og nu og nedtone bevidstheden om de sidste tider og Jesu genkomst.

Frygt for det kommende

I mit virke som prædikant har jeg mødt mennesker, som frygter det, som skal ske i tiden inden Jesu genkomst. Det forekommer dem en nærmest uudholdelig periode, som kun ganske få kristne magter at stå igennem. Af samme grund vil de helst ikke tale om den tid og da specielt ikke om forfølgelse og lidelse.

Måske er frygten begrundet i manglende kendskab til Bibelens tale om disse ting? Eller er nutidens kristne bare ikke villige til at betale efterfølgelsens pris?

I Bibelen finder vi en nøje sammenhæng mellem det livsløb, som Jesus fik, og hvordan det vil gå hans efterfølgere. Jesus siger i Matt 10,24 følgende: "En discipel står ikke over sin mester, og en tjener ikke over sin herre. Det må være nok for en discipel, når det går ham som hans mester, og for en tjener, når det går ham som hans herre. Har de kaldt husbonden Beelzebul, hvor meget snarere da ikke hans husfolk!" Og videre i Joh 15,20: "Husk det ord, jeg sagde til jer: En tjener er ikke større end sin herre. Har de forfulgt mig, vil de også forfølge jer; har de holdt fast ved mit ord, vil de også holde fast ved jeres."

Skæbnefællesskabet med Jesus hører med til det at være kristen. Vi må spørge os selv, om denne tone i forkyndelsen er svag eller måske er ved at forstumme? Blandt ordets forkyndere må de sidste tider og Jesu genkomst ikke være tabu.

Han tøver endnu

Ifølge kapitel 3 i 2. Peters brev siger spotterne: "Hvad bliver der af løftet om hans komme? Siden vore fædre døde, er alting jo blevet ved at være, som det var fra skabelsens begyndelse". (2 Pet 3,4). Peters svar er følgende: Det passer ikke, for I har glemt, at Gud, som skabte verden ved sit ord, lod den daværende verden gå til grunde i syndfloden. Guds dom og dens konsekvenser udebli-

ver ikke. På samme vis opretholder Gud den nuværende verden indtil dommens dag.

Peters begrundelse for, at Gud opretholder verden og tilsyneladende tøver med dommen, er følgende (2 Pet 3,8-13):

1. Guds tidsregning er anderledes end vores. For ham er et årtusind som en enkelt dag, og en dag er som tusind år. Vore begreber om tid duer ikke her. Vi kan ikke sætte os ind i eller vurdere hans tidslinie.

2. Når vi synes, at Gud trækker tiden ud, så er det fordi han er tålmodig og vil frelse så mange som muligt. "...fordi han vil, at ingen skal gå fortabt, men at alle skal nå til omvendelse".

Herrens dag vil komme uventet som en tyv om natten. Da skal den nuværende verden gå i opløsning. Himlene, jorden og alt menneskeskabt skal forgå. Men Peter nøjes ikke med at tale om verdens undergang og den kommende dom. Han taler også om det, som dernæst skal komme. For Herren vil skabe nye himle og en ny jord, hvor retfærdighed bor.

Hvilken konsekvens drager Peter af dette perspektiv? Skal de kristne holde lav profil og vente på den dag, hvor de ugudelige mennesker skal gå fortabt? Skal kristen lære og forkyndelse alene dreje sig om dette tema? Vil de kristne miste jordforbindelsen, forsage alt nutidigt i verden og fokusere på den kommende tidsalder?

Hellighed og guds frygt

Peters svar er, at de kristne skal satse på hellighed og guds frygt (2 Pet 3,11). De skal være ivrige efter at stå uplettede og lydefri over for Herren. Peter formaner dem også til at holde fast ved Guds store og dyrebare løfter "så I ved dem kan slippe fri af forkrænkelsen i denne verden med dens begær og få del i guddommelig natur." (2 Pet 1,4). Peter er optaget af, at menigheden skal vejledes til et sundt kristenliv. Det sker på baggrund af kapitel 2, hvor der advares mod "falske lærere, som vil indsmugle ødelæggende vranglærdomme og tilmed fornægter den Herre, som købte dem." (2 Pet 2,1).

Et helligt og gudfrygtigt liv er ikke blot en bevarende faktor for de kristne selv. Det er også et vidnesbyrd for verden. "Da nu alle

disse ting må gå i opløsning, hvor helligt og gudfrygtigt bør I da ikke leve, mens I venter på, ja, fremskynder Guds dags komme ...” (2 Pet 3,11-12). Det er altså ikke alene den missionær, som rejser ud og forkynder for unåede folkeslag, som fremskynder Jesu genkomst. Den enkelte kristnes gudfrygtige liv vil være et vidnesbyrd for verden, selv i en helt almindelig hverdag. Ved at leve helligt er vi med til at fremskynde Guds dag!

Sværmeri

Jeg husker fra min ungdom en beregningsmetode for Jesu genkomst. Tanken var, at afstanden i tid mellem skabelsen og Jesu første komme var lig med afstanden mellem Jesu første komme og hans andet komme. Spørgsmålet var så, hvor lang tid siden er det, at jorden blev skabt? Hvis man kendte dette antal år, kunne man derefter beregne Jesu andet komme. Heldigvis er sådanne skemaer forsvundet i de kredse, hvor jeg kommer i dag. Men jeg husker tydeligt følelsen af at kigge Gud i kortene og have kendskab til hans plan med verden, og på en måde blev Gud mindre ved det. En anden konsekvens af dette sværmeri er, at man tænker: OK, det varer et stykke tid endnu, jeg kan godt slå mig til ro. Årvågenheden sløves og de kristne bliver magelige. Jeg husker ikke, hvad fortalerne for denne beregning havde at sige om ordet i Matt 24,36 ”Men den dag eller time er der ingen, der kender, hverken englene i himlene eller Sønnen, men alene Faderen.”

De ukendte faktorer i det, som skal komme, pirrer vores nysgerrighed. Dette emne kan være grobund for spekulation og sværmeri. Her må forkyndelsen være nøgtern, og som altid må forkynderen holde sig til det, som Skriften siger.

Forfølgelse

Vi må ikke forlange, at Skriftens ord om forfølgelse og lidelse skal passe til danske forhold, før vi tror dem. Ud fra et globalt perspektiv er der forfølgelse i nutiden. Det kan være strengt herhjemme, men det er langt værre i andre lande. Nogle steder risikerer man livet, hvis man bekender sig som kristen.

Organisationen Åbne Døre anslår, at flere kristne er blevet

forfulgt og har mistet livet gennem det sidste århundrede end gennem resten af kristendommens historie. I de sidste 5 år er titusindvis af kristne blevet myrdet og 200 millioner kristne er udsat for grov diskrimination. Åbne Døre oplyser også, at der er forfølgelse af kristne i 60 lande. Lige nu er forfølgelserne værst i Nordkorea, Saudi-Arabien, Iran og Somalia.

Et aktuelt eksempel er den islamiske oprører Hasanuddin, som over for retten i Jakarta, Indonesien har indrømmet, at han halshuggede tre kristne skolepiger på øen Sulawesi i oktober 2005. På Sulawesi er halvdelen af indbyggerne kristne, den anden halvdel er muslimer. ”Vi gjorde det fordi myndighederne ikke gjorde nok for at forhindre flere massakrer mod muslimer” sagde Hasanuddin i retten.

Der er stor afstand mellem vores komfortable kristendom i Danmark og livet som forfulgt kristen i den 3. verden. Er denne forskel for stor til at kunne rummes? Det tror jeg ikke, men forkyndelsen bør inddrage det globale perspektiv. De kristnes lidelser overalt i verden angår os. Deres vanskeligheder må bæres af os, og deres glæder deles med os.

Lars Petersen f. 1957

Lærer 1983, elektroniktekniker 1993, ansat i privat firma.

Prædikant i LM. Bor i Holstebro.

Snart

Måske når vilde storme
slås med hinanden
banker og hylér

Måske når grånende skyer
søger hinanden
sortner og gnistrer

Måske når trætte stjerner
smitter hinanden
falder og dør

Måske mens du deler din glæde
Måske mens du sover i vrede
Måske mens du læser ...

Snart
skal du se Ham som han er

Det sidste lyn

Forbrugsfestens brølen:
Én mere af samme slags!
lyder på begge sider
af mig
over mig
under mig

inde i mig

fortvivlet tumler jeg videre
lige i hælene på Noa og Lot
mens råbene runger:
Køb her! Sælg nu!
Se her er Han ...
Her er fællesskab
Her er fremtidens
menighed

men der lugter af svovl

Noa er gået i båden
Lot for længst nået i sikkerhed
jeg vil heller ikke se mig tilbage
for snart flænges natten

af det sidste lyn

Omrids af nyere kristen skolehistorie 1972-1983

Ægteparret Helga og Otto Mortensen¹, der begge er døde, indtager en ganske særlig plads i min egen livshistorie. De boede nogle år på en sidevej til den vej, hvor jeg voksede op, og jeg var undertiden – hvad man i dag kalder – babysitter for deres børn. Han var den gang lærer på byskolen i Hillerød, mens jeg gik i mellemskolen og senere i gymnasiet på Frederiksborg Statsskole fra 1956-63.

Nu kan man så spørge om dette personlige forhold har haft nogen indflydelse på den nyere kristne skoles historie? Ja – set med mine briller, der har tre styrker: kort, mellem og lang, kan jeg i det *lange* perspektiv godt skimte en sammenhæng: nemlig den personlige fælles-historie, som senere under OM's gymnasielærertid i Grindsted førte til gensidige besøg i præstegården i Ansager, hvor jeg var blevet sognepræst i 1972, og på Vestergård i Bindeballe. Jeg var dengang både medstifter af og formand for Dansk Bibel Institut², hvis første sekretariat var hos mig i Ansager, og netop i DBIs formålsparagraf indgik også planerne om at tilbyde undervisning for lærerstuderende.

Om OM dér så muligheden for et samarbejde, husker jeg ikke, men det er ikke usandsynligt. I det *mellemlange* perspektiv kunne

OMs enegang i forhold til LFKF³, Niels Ove Rasmussens⁴ medlemskab af LFKFs bestyrelse og min repræsentantskabsplads i MF godt begrunde OMs ønske om strategisk at inddrage mig i arbejdet med etableringen af en kristen lærerhøjskole.

I det *korte* perspektiv – fra idé til handling – måtte vore veje dog skilles.

Vi fandt ikke samme vej over den kløft, der altid er mellem idealisme og realisme, og som påvirker både ideen og resultatet. Det, at den kløft fik personlige konsekvenser for OM, ændrer imidlertid ikke det forhold, at den nyere kristne skolehistorie ville have set anderledes ud uden OMs syner og deraf skabte ideer – og det vil jeg ære hans minde og takke Gud for!

Med disse bemærkninger vil jeg også gerne medgive, at min forståelse af både baggrunden for og sammenhængen i den kristne skolehistorie i den sidste tredjedel af det tyvende århundrede med rette kan kritiseres for at være farvet af personlige hensyn, men det er nu engang vilkåret, når man skal skrive noget af sin egen historie.

Mit bidrag til omridset af den kristne skolehistorie vil derfor være præget af den vinkel, hvorfra jeg i dag ud fra min erindring

og mine egne arkiver mener at kunne beskrive baggrunden for – eller årsagerne til – de resultater på det frie skoleområde, som de historiske begivenheder førte til.

I sidste halvdel af min studietid (1963-1971) i København havde vi, nogle stud. theol'er dannet en teologkreds, og i denne kreds fødtes tanken om etablering af det studie- og forskningsmiljø, som DBI senere blev til.

Samtidig hermed havde et præste- og lægmandsinitiativ arbejdet på at få etableret en dansk parallel til Menighedsfakultetet i Oslo – og det var lykkedes allerede i 1967 i Århus.

Efter en række såvel teologiske markeringer i bibelsynsspørgsmålet og en del personsammenfald i Århus og København⁵ blev resultatet, at teologkredsen i København i 1972 stiftede DBI, der, som tidligere nævnt, havde til hensigt også at tilbyde undervisning for lærerstuderende; og det er her, jeg finder baggrunden for den sammenhæng i dansk skole- og kirkehistorie, der er mellem KFS, DBI, MF, LFKF og DKL⁶ og senere de mange ansatte lærere på de kristne fri- og efterskoler, som blev etableret af LM, ELM, Nyt Liv og IM i årene, der fulgte.

En anden særdeles væsentlig drivkraft bag specielt oprettelsen af de kristne børneskoler "kom fra lægfolk, kristne forældre, som spontant reagerede⁷ imod samfundsudviklingen i 60'erne og 70'erne. Nøgleordene her er fri abort, pornografi, konfessionsløs kristendoms(religions)-undervisning og bestræbelser på socialistisk samfundsomvæltning: 'det skal vore børn ikke udsættes for!'"

Om NOR i formålsformuleringerne for DBI har haft OMs visioner med inde i sine overvejelser, véd jeg af gode grunde ikke – og jeg har heller ikke forsøgt at få det bekræftet i forbindelse med denne artikel, men noget tyder på det – ligesom jeg heller ikke husker, om de indgik i de drøftelser, vi havde omkring formuleringen af DBI's grundlag og formål.

1972 blev altså et af de første nøgleår – også i den nyere kristne skolehistorie, men hvad var baggrunden egentlig for den udvikling, som førte frem til denne institutionalisering, som rejsningen af de mange friskoler, nye efterskoler, gymnasium og teologiske universitetsinstitutioner er udtryk for? Jeg tror, vi skal tilbage til slutningen af 50'ernes og begyndelsen af 60'ernes store studenterårgange! Blandt dem var der mange fra troende hjem! – Den sociale udligning, som krigen havde påført befolkningen, førte til en langt bredere rekruttering til gymnasiet og realskolen med det resultat, at mange af missionsforeningernes børn gik i gang med erhvervelse af højere uddannelser, end dem deres forældre havde.

Mødet med KFS på uddannelsesstederne gav dem ikke alene mod til at frigøre sig fra forældrenes angst for frafald i mødet med universitetsverdenens ateistiske verdensopfattelse og seminariernes socialistiske opdragelsesmodeller, men skabte tillige syner og virkekrang inspireret af mødet med troende og bekendende videnskabsmænd i ind- og udland inden for næsten alle universitære fagområder. Og det er denne frigørelse, forbundet med og inspireret af en bibeltro bekendelsesglæde, som sætter gang i den proces, der på ny vil lade forkyndelsen af lov og evangelium sætte dagsorden i skole, samfund og kirkeliv.

Bibelen som Guds ord bliver det prisme, hvorigennem lyset fra evigheden spaltes i de mange forskellige stråler, der med hver sin farve afdækker såvel hensigten med som vilkårene for menneskelivet i hjem, skole, samfund og kirke! En ægte pietistisk troskab mod menneskelivets hverdag og de love for livet, som Gud har fastsat, kommer her stærkt til udtryk i disse års virksomhed!

Men lærere skulle der til – og det var da også, hvad troens folk allerede havde set i 1891. Efter 4 års virke på Børkop Højskole gør Ad. L. Hansen 6. september i en længere artikel status over de første års virke på Indre Missions højskoler. I begejstrede ven-

dinge skriver han videre om, hvor svært det er at slippe de unge efter så få måneder, og hvor stor betydning det ville have "at få levende Guds børn til lærere", og han slår til lyd for en forbedrings-skole til første del af skolelærereksamenen. Beck hilser denne tanke velkommen, men håber, at det ikke blot må blive en forbedrings-skole, men et fuldt seminarium: "Thi blandt troende mennesker kan der dog vist kun være en mening om, at vi trænger hårdt til en uddannelsesskole for troende lærere, og denne trang vil blive bestandig større, jo mere fritænkeriet borer sig ind alle vegne, også i de offentlige uddannelsesanstalter!"⁸

Ca. 60 år senere – i maj 1950 – vurderer rektor Brondbjerg fra Haslev seminarium den kritik, som C. Bartholdy i 3 artikler i 1947 i IM-tidende fremførte af Vilh. Becks pietistiske linie, med ordene om, at Bartholdy her forlod den pietistiske linie med åbne øjne. Indremissionær N.E. Asmussen spørger i IM-tidende den 14. maj 1950: "om IM er ved at slå ind på den grundtvigske linie." Han peger på de forskellige eksperimenter, som man nogle steder slår ind på kulturelle opgaver, højskoleaftner, skuespil, hvorigenem "vi skal lære at forstå nutidsmennesker og deres problemer og se at få lavet dem til rigtige mennesker, før de kan blive rigtige kristne." "Vi er" - fortsætter han - "jo nogle stykker, der erfarede det modsatte, at det var først, da Gud fik slået vore "udmærkede" menneskelige egenskaber itu, så vi blev det, som vor bibel siger os, at vi er: uduelige i os selv, fortabte og fordømte mennesker, at han kunne hele det brudte og dække os med sin syndsforladende nåde, så vi blev rigtige mennesker."

Den 21. maj svarer Bartholdy: »Er Indre Mission ved at slå ind på den grundtvigske linie? Det kan og skal besvares med et ja. Men så skal der ganske vist for sandhedens skyld dog tilføjes, at det begyndte IM med i 1887 den 1. november. Datoen kan fastslås ganske nøjagtigt, for den dag begyndte præsten i Nr. Nissum Ad. L. Hansen den første højskole, der følte sig tilknyttet Indre Mission og var godkendt af IMs bestyrelse og anbefalet af Vilh. Beck.»

John Ørum Jørgensen citerer til sidst i sit foredrag atter Bartholdy i nævnte artikel: "Vi vil ikke undvære de skoler for meget godt. Vist er vi påvirket af de grundtvigske, vist har vi løbet en risiko – og løber den stadig. Men dog har IM bevaret sin særegenhed indtil denne dag;" – og så fortsætter John Ørum Jørgensen⁹: "Når jeg har beskæftiget mig så meget med forholdet mellem skolerne og IM fra starten og op til i dag, er det for at trænge ind i det vigtige spørgsmål: Hvorfor opstod der på et eller andet tidspunkt lidt af en tillidskrise mellem skolerne og IM? Kan historien lære os noget om, hvordan vi, der nu står sammen i arbejdet, kan undgå lignende kriser i fremtiden?"

JØJs svar på det sidste spørgsmål er nærkontakt og fællesskab mellem IM og højskolerne – men forbavsende nok nævner han ikke et ord om den lærerrekuttering til højskolerne og efterskolerne, som seminarierne egentlig skulle tilvejebringe jf. allerede Ad. L. Hansens (med Becks senere tilslutning) klare ønske om den hårdt tiltrængte "uddannelsesskole for troende lærere!"

Yderligere er det også bemærkelsesværdigt, at JØJ hverken omtaler MF, DBI, KFS eller LFKF, som vel egentlig på grund af den omtalte "tillidskrise mellem skolerne og IM" skulle have været dem, der kunne genskabe denne tillid. Men ligeså vanskeligt som det er for skilsmissebørn at genskabe tilliden mellem forældrene, ligeså vanskeligt blev det at skabe tillid mellem de børn som IM og KFUM og K fik – og så de børn, som IM og LM fik sammen gennem KFS.

JØJs svar på krisen er "nærkontakt og fællesskab mellem skolerne og troens folk"! Og det har han ret i – men samtidig må det også understreges, at åndelig tillid bygger på en indholdsmæssig konsensus i forkyndelsen.

Nu kan et sandt åndeligt fællesskab i trossager ligesom troen selv hverken tvinges eller organiseres frem, men det må nødvendigvis fødes i hver ny generation af Guds Ånd – først og fremmest i mødet med ham selv i hans ord og dernæst i mødet med den herskende tidsånd – og her synes historien at vidne om, at sker dette ikke, så forfalder man enten til at ligne tiden mere og

mere, eller også mister man troen på Guds ords sandhed og ophører dermed også med at lade det være den eneste norm for tro, lære og liv!

Efter min vurdering er JØJ for sent ude med sin erkendelse. Allerede årtiet før havde flere nye efterskoler set dagens lys – med baggrund i den vækkelse, som under påvirkning af en række unge præster, der i deres studietid havde været tilknyttet DBI, MF og KFS, havde ført til dannelsen af IMU!¹⁰

Den nærkontakt, som JØJ efterlyser og opfordrer til, blev kun i ringe grad – hvis overhovedet – imødekommet af skolefolkene på de oprindelige IM-uddannelsesinstitutioner herunder både seminarier, gymnasier, højskoler og efterskoler. De sled ikke missionshusbænkene op med deres studerende og elever. Under mine mange møder i IM-husene – både om DBI og omkring oprettelsen af KG¹¹ – rundt omkring i hele landet mødte jeg blandt de ældre IM venner ofte en udtrykt sorg over den manglende sammenhørighed mellem skolerne og IM- samfundene. Derfor hører det også med til min vurdering af JØJs formandsappel, at den manglede adresse. Her burde have været talt direkte til bestyrelser, ledere og lærere om selv sammen med de uddannelsessøgende at være med i et forpligtende samvær med troens folk i missionshusene.¹²

Nu er det selvfølgelig ikke min opgave at sige, hvad IM burde have gjort, men ikke gjorde, men her blot – relativt omfattende – forsøge at forstå årsagerne til den nytænkning på uddannelsesområdet, som tilsyneladende både tog afstand fra og gik uden om de gamle IM skoler i 70'erne.

I efteråret 1973 udarbejder OM på LFKFs vegne en skitse over et skolecenter omfattende gymnasium, HF og seminarium. Han offentliggjorde ideerne i Jydske Tidende samme efterår og forelagde i forsommeren 1974¹³ projektet på et møde hos ham selv, hvor han havde samlet en række personer med henblik på at drøfte mulighederne for at rejse et kristent skolecenter omfattende gymnasium og HF samt seminarium og lærerhøjskole¹⁴. En arbejdsgruppe – AKS – blev derefter dannet¹⁵ og efter 10

refererede møder¹⁶ indsendtes den 28. november 1975 den første ansøgning om godkendelse af projektet, hvortil man kun i væsentlig reduceret form den 3. juni 1976¹⁷ fik godkendelse af de gymnasieplaner, der senere blev til virkelighed med oprettelsen af Det kristne Gymnasium i Ringkøbing i 1979.¹⁸

Til omtalte nytænkning hører altså også ønsket om oprettelse af en kristen lærerhøjskole – bemærk: ikke seminarium – og hermed er jeg historisk fremme ved det næste årti: 80'erne. Ligesom planerne om at tilbyde undervisning for lærerstuderende også indgik i DBIs formålsparagraf, indgik de også i formålsbestemmelserne for omtalte arbejdsgruppe!¹⁹

Det vidste LFKF naturligvis, så derfor tog de også den 3.12.1982 imod en invitation fra AKS til at indgå i "ad 3-udvalget." Man takkede ja – og i et længere internt udvalgsreferat af mig til AKS af 15.2.1983 sammenholdt med et tilsvarende ikke i protokol optaget internt bilag herom i LFKFs arkiv fra et forretningsudvalgsmøde den 8.1.1983 har man redegjort for årsagerne til det endelige brud med OM, der fandt sted i efteråret 1979²⁰. LFKF ønskede ikke at tage medansvar for de uklarheder, der var opstået mellem OMs private dispositioner og DKLs bestyrelses ledelsesmandat i såvel administration som i undervisning. LFKF bragte sit engagement til ophør, og DKL blev nedlagt 5.10.1979.²¹

Hovedformålet med mødet i december 1982 var at finde et fælles grundlag, hvorpå de to parter kunne virkeliggøre deres formålsbestemte plan: oprettelse af en læreruddannelse.

"LFKF ønsker et arbejde om læreruddannelse igangsat nu. Hvis KGs Arbejdsgruppe ikke er i stand til at tage medansvar, går vi selv", således udtrykte LFKFs formand Leif Kofoed sig, "vi oplever Arbejdsgruppen som splittet. Vor opfattelse er, at et mindretal majoriserer et flertal – et flertal, der ønsker samarbejde med LFKF om læreruddannelse. Vor betingelse er, at vi får entydige svar fra Arbejdsgruppen. Vi må kræve, at de folk, vi forhandler med, har mandat dertil!" Det var da også rigtigt set.

Herefter gik AKSs arbejde på oprettelse af en læreruddannelse i stå og blev ikke senere genoptaget²² – og her vil jeg også slutte mit retrospektive bidrag til forståelse af den kristne friskoles historie i 1970'erne med ønsket om at kunne bevidne - både for dem, der nu 30 år efter står midt i friskolernes dagligdag, og for dem, der sammen med forældrene i dag har ledelsen af lærerne og ansvaret for eleverne i hele den bevidst formulerede kristne skoleverden – sandheden i Ordspr 9,10 om både den smertelige erfaring, men også frimodighedsskabende tryghed, som disse ord rummer: *"At frygte Herren er begyndelsen til visdom, at kende den Hellige fører til forstandighed!"* Motivet for og kraften til oprettholdelsen af den kristne skole beror dybest set ikke på menneskelig visdom og kraft, men alene på denne "frygt" - så derfor bør alle pædagogiske ideer og virkemidler også analyseres og kritiseres, udvikles og afstemmes i overensstemmelse hermed.

Jørgen Skydstofte f. 1944.

Cand. theol. 1971.

Sognepræst i Ansager 1972-79.

Gymnasieforsøger på KG i Ringkøbing 1979-1993.

Norea Radio 1994-2001, valgmenighedspræst i Ølgod 2001-2004, pensioneret 2005.

- 1 Otto Mortensen – i det følgende initialforkortet til OM.
- 2 Dansk Bibel Institut – i det følgende forkortet DBI – oprettet 1972.
- 3 LFKF – forkortelse af Landsforeningen til oprettelse og drift af kristne friskoler – oprettet 1971.
- 4 Niels Ove Rasmussen – senere N.O.Vigilius – i det følgende forkortet til NOR medlem af LFKFs bestyrelse 1971-81.
- 5 Se Jørgen Sejergaards artikel i festskrift til Niels Ove Vigilius København 2001 s. 69-70: "Alternativ teologisk uddannelse i Danmark".
- 6 DKL – Den kristne lærerhøjskole.
- 7 Henning Lysholm har med rette gjort dette gældende i et brev herom til mig 17.1.2006.
- 8 Citat fra John Ørum Jørgensens foredrag: Højskoletanker i Indre Mission 31.8.1980 på Indre Missions skolernes årsmøde.
- 9 I det følgende: JØJ.
- 10 Initialforkortelse af Indre Missions Unge. Disse efterskoler synes stadigvæk (2005) at have en stærk tilknytning til lokale IM-kredse og IM-samfund.
- 11 KG – Det kristne gymnasium i Ringkøbing oprettet 1979.
- 12 John Ørum Jørgensen medgiver i en telefonsamtale 31.1.2006, at "set i bak-spejlet" er denne kritik rigtig.
- 13 På dette møde deltog, foruden lektor Otto Mortensen, øjenlæge Finn Kruse, arkitekt Svend Aage Jensen, læge Torben Poulsen, generalsekretær Leif Rasmussen, gårdejer Ejnar Clausen, pastor Frank Jakobsen og salgschef Bent Bak. Præsterne Ruben Jørgensen og Jørgen Skydstofte var inviteret med, men deltog ikke. Beslutningen om mødeindkaldelsen var taget af LFKFs bestyrelse, men ikke i denne forenings navn. Det var som privatpersoner, at disse havde fundet det nødvendigt, at der skulle skabes et kristeligt gymnasium (jf. mødereferat af 27.6.1974).
- 14 I Den kristne skole nr. 6 1974 udtaler bladet i forbindelse med nogle gymnasieelevers samfundsfaglige opgave om deres kammeraters sexliv: "Vi må skabe den kristne skole nu, det kristne gymnasium og seminarium – nu! Vi har stadig rige muligheder – men hvor længe?" Samme år udkommer gymnasiebogserien til danskundervisningen: Trivi med et specielt hæfte om pornografi, der spærres inde og holdes nede af det kapitalistiske samfund. Revolution må der til – siges der! Socialisme = fri sex. Også et kristeligt gymnasium – og en lærerhøjskole – var en nødvendighed .

- 15 Gruppen kom til at bestå af: gårdejer Jens Schmidt, civiløkonom Niels Aage Kirkegaard, civilingeniør Ole Frederiksen, øjenlæge Finn Kruse Hansen, adjunkt Jens Olsen, adjunkt Mogens Kappelgaard, arkitekt Svend Aage Jensen, læge Torben Poulsen, assurandør Bent Bak og sognepræst Jørgen Skydstofte.
- 16 Efter det 3. møde afholdtes i september måned 1974 på foranledning af "Lunderskovgruppen" under ledelse af skoleinspektør Hedegaard Laursen et møde i Ansager præstegård om et eventuelt samarbejde. "Lunderskovgruppen" havde allerede udsendt en præsentationsfolder om Kristeligt Gymnasium, hvori man bad om såvel forhåndstilmelding af elever som om lovning på private økonomiske midler – alt sammen uden ansøgt ministeriel godkendelse af planerne. Den 28.6.1978 rykker Hedegaard Laursen indtrængende Chr. Christensen for et svar på resultatet af en samtale, som de havde med ham på Christiansborg allerede den 15.1.1978 om gymnasiets start i 1979.
- 17 Godkendelsen kom efter ikke skriftlig refererede korridorpolitiske forhandlinger med undervisningsministeriet foranlediget af mine samtaler i maj måned 1976 med regeringens udsending professor i historie: Tage Kaarsted under hans besøg ved FN styrken på Cypern, hvor jeg gjorde tjeneste. Om det var ham, der sammen med folketingsmedlem skoledirektør Chr. Christensen, Ringkøbing eller det var formanden for foreningen af private gymnasier Vagn Horsted, Holte, der sammen med ham og Chr. Christensen gik til undervisningsministrene Ritt Bjerregaard og/eller Dorthe Bennedsen, ved jeg ikke. Men et er sikkert: Tage Kaarsted havde uformelt taget sagen op overfor regeringen som et spørgsmål om retten til at drive privat gymnasieundervisning, da han var vendt tilbage til Danmark igen.
- 18 Trods godkendelsen løb finansieringsplanerne ind i politiske forviklinger. Efter et brev fra AKS 31. maj 1978 til undervisningsministeren og trods en række samtaler med og et møde mellem Chr. Christensen og undervisningsminister Ritt Bjerregaard allerede året før den 3. maj 1977 (jf. ministernotat af 24. maj 1977) og hendes derefter følgende korrespondance med indenrigsminister Knud Enggaard (afsluttet 25. april 1978) om lovligheden af offentlig støtte til bygning af privat gymnasium, forholdt hun sig stadig i et brev til AKS den 15. juni 1978 afventende – og sender igen "bolden" tilbage til indenrigsministeren den 15. september 1978. Det endte dog alt sammen med en ikke officiel

"handel" – Tvind kunne få økonomiske midler, hvis KG også fik det!

- 19 AKS - Arbejdsgruppen til oprettelse og drift af et kristent skolecenter.
- 20 Jf. DKL bestyrelsesreferat af 17.8.1979; brev til DKLs venner 17.9.1979; Henning Lysholms (ansættes 1.7.1977 i LFKF) brev til Villy Vestergaard Olsen 20.9.1979 ref. DKLs repræsentantskabsmøde 22.9.1979; DKLs bestyrelsesbrev til vennerne 5.10.1979 om DKLs ophør og OMs informationsbrev til Lærerhøjskolens venner nr. 1. oktober 1979; OM var trådt ud af LFKFs bestyrelse allerede i foråret 1977 for at hellige sig DKL.
- 21 8 ud af 17 studerende fortsatte – så at sige privat, og de øvrige fandt vej ind på de offentlige seminarier. DKL beholdt sit navn: Den kristne Lærerhøjskole.
- 22 Selv ophørte godt 10 år senere mit eget virke i den kristne friskoleverden, da der på det tidspunkt ikke var udsigt til en videreførelse af de oprindelige planer om lærerhøjskolen og indførelse af et fastansættelsesforudsættende teoretisk kristeligt pædagogikum, der skulle gøre det attråværdigt at gennemføre for lærerne og ønskværdigt for de ansættende skolebestyrelser at udforme og administrere jf. forarbejderne til oprettelsen KPI: Kristent Pædagogisk Institut. Oprettelse af seminarium krævede lovændring. Lærerseminarier er navngivet i loven. Et gymnasium kræver blot bevilling på finansloven. LM havde også på et tidspunkt planer om læreruddannelse på dagsordenen. Når der var tale om lærerhøjskole og ikke seminarium, var det vel inspireret fra Norge, hvor syv kristne organisationer i 1968 havde oprettet Norsk Lærarakademi i Bergen.

Leif Nummela f. 1955

Teolog.

Chefredaktør & bibellærer i Finland.

Forfatter til en række bøger.

Døden og de sidste fristelser

22

At Leif Nummela. Oversat af Fin Bech

Noget af det sikreste, vi ved om livet, er, at vi alle skal dø. Døden ligger uundgåeligt foran os alle. Den kan ramme et menneske når som helst i livet. Af og til kommer den så pludseligt og tragisk, at vi bliver chokerede, af og til kommer den langsommere, sådan at vi får tid til at forbedre os på at møde den. I ingen tilfælde er døden let at håndtere.

Døden er årsag til mange forskellige følelser som rædsel, hjælpeløshed og håbløshed. Rædslen for døden er universel. Næsten alle rammes af den på et tidspunkt. I den vestlige kultur er døden i dag et af de sidste tabubelagte emner. Den er ikke noget, man gerne taler om eller normalt berører i en samtale. Man forsøger snarere på forskellig måde at skubbe den fra sig og glemme den. Men når det kommer til stykket, er døden dog altid nærværende i vore liv.

At tale om døden og skridt for skridt vokse ind i, at den er virkelighed, giver livet en dybere mening. Døden hørte oprindelig ikke til skabelsen. Døden kom ind i verden som en følge af syndefaldet. Derfor kan døden aldrig blive noget helt naturligt. Den er en fjende til selve livet. Vi er alle små og hjælpeløse, når det gælder døden, og vi oplever ofte angst eller endda skræk for den. Vi bæver for vor viden om, at efter døden venter mødet med en hellig Gud.

De troende er ikke befriet fra døden. Vi må gå igennem den på samme måde, som vore ikke-troende medmennesker. Vi, som er

troende, har heller ikke fået løfte om, at vi helt skal skånes for de tragiske dødsfald og ulykker, som vore medmennesker rammes af. Men vi har fået et løfte om, at selv om vi skal vandre i døds-skyggens mørke dal, så er Herren med os også der. Der i dødens dybe vand, i de ufremkommelige sidste fristelser, som ethvert menneske møder, kan Jesu Kristi herlighed og barmhjertighed skænke den størst tænkelige trøst. Den, som tror på Jesus, kan trods alt trygt møde døden. Vi har en frelser, som er gået gennem dødens faser før os, og som følger os ind i dem. Vi kan ikke kontrollere døden, men Jesus kan. Han har overvundet den.

Måske er det netop i forhold til døden, at forskellen mellem den troende og den ikke-troende er størst. I døden er den, som ikke tilhører Jesus, på vej til at miste alt og træde ind i evighe-den ganske ensom. Man frygter måske også for, hvad det er, der venter. Men den, som tror på Jesus, er på vej hjem. Når han går over til den anden side, er han hjemme hos Jesus som en sejrende. Alene den, som ude på dybet er blevet bevidst om sin egen dødelighed, ved, hvor stor forskel, der i virkeligheden er mellem tro og vantrø. Det her betyder ikke, at døden skulle være en let sag for den troende. Men det betyder, at den, som tror på Jesus Kristus, aldrig dør uden håb – håb om evigt liv og et gensyn.

Artiklen har tidligere været bragt i Såndebudet, der udgives af Svenska Lutherska Evangelieföreningen.

Horisont er spalten, hvor redaktionens medlemmer vil forsøge at sætte aktuelle og principielle forhold ind i en større sammenhæng. Spalten vil også indeholde passager fra den kirkelige debat og klip fra forskellige blade og aviser.

Præster i Tanzania på overarbejde på grund af AIDS-epidemien

Præsterne i Ulanga-Kilombero Stift (UKS) var i sommers samlet til et tre ugers kursus. UKS hører under Den Evangelisk Lutherske Kirke i Tanzania (ELKT). Kurset foregik dybt inde i Ulangadalen på Tumaini Bibelskole, som er en del af Tumaini Lutheran Seminary (TLS). På TLS er der også en Secondary School (8-11 klasse) med 400 elever. Hele kirkeledelsen, alle præsterne (undtagen fire pensionerede) samt to evangelister og to teologistuderende – 35 i alt – havde fri fra det daglige arbejdes mange krævende udfordringer. De kunne nu i ro og mag sidde og lytte, tage imod, stille spørgsmål og drøfte aktuelle emner og problemstillinger med de andre.

I Tanzania er et præstehjem et sted, hvor der kommer folk hele tiden fra tidlig morgen til langt hen på aftenen alle ugens syv dage. Det betyder, at præsten altid er i en situation, hvor han skal yde noget over for andre! Men hvornår får han mulighed for selv at lytte og tage imod? Det kan ikke undre, når de har så krævende arbejdsforhold, at nogle oplever modløshed, fald i synd osv. Derfor har

præsterne udtrykt stor glæde både sidste år og i år over dette kursus. De oplever, at de får nye kræfter og ny frimodighed til tjenesten samtidig med at de får hjælp til at takle mange konkrete problemstillinger, de står i.

De 32 præster i stiftet skal tage hånd om 110 menigheder, så det er klart, at de er nøglefigurer i kirkens videre udvikling. Derfor er det også opmuntrende at erfare, at langt de fleste af dem – så langt jeg kan skønne - er sande og trofaste Herrens tjenere, som kæmper for at gøre fyldest i deres tjeneste på trods af mange vanskelige vilkår og egne skrøbeligheder og mangler. Et af de vanskelige vilkår er den store udbredelse af AIDS. Det blev understreget af en præst fra Tanzania, der underviste på kurset, at præster i Tanzania på grund af AIDS generelt har fået dobbelt så meget arbejde som tidligere! Der er f.eks. mange syge og forældreløse børn, der skal tages hånd om. Og i Tanzania er der ikke er noget offentligt socialt sikkerhedsnet som i Danmark. Og det normale sociale sikkerhedsnet, hvor man tager sig af hinanden i slægten, er mange steder brudt sammen, simpelthen fordi så mange er døde af AIDS. Præsten og kirken har derfor et ansvar for, at disse mennesker bliver hjulpet, trøstet og opmuntret, så de ikke sygner hen i håb-

løshed.

Jeg synes ordet fra Åb 3,8 meget fint beskriver den situation, som jeg oplever præsterne står i: "Jeg kender dine gerninger. Jeg har lukket en dør op for dig, som ingen kan lukke i, og jeg ved, at du kun har svage kræfter og dog har holdt fast ved mit ord og ikke fornægtet mit navn."

Ulanga-Kilombero området er på størrelse med Jylland og har en befolkning på over ½ million mennesker. Af dem tilhører ca. 25.000 UKS, dvs. omkring 5 % af befolkningen. Først i 1949 blev der igangsat en koncentreret missionsindsats i området. På det tidspunkt var der 500 kristne og tre afrikanske præster. Luthersk Missionsforening (LM) har haft hovedansvaret for evangelisk mission i dette område i Tanzania. Siden 1949 har LM haft næsten 60 missionærer udsendt, samt en lang række volontører, og der er brugt store økonomiske ressourcer. Sidste år rejste de sidste missionærer fra LM hjem, og kirken kan og skal nu stå på egne ben. Som en udfasning af LM's engagement i UKS blev der i samarbejde med kirkeledelsen planlagt tre præstekurser over tre år. Kurset i år var det andet af slagsen. På det tredje kursus i 2007 skal også præstekonerne være med.

BHJ

Formaninger til tro og udholdenhed

24

Af Thomas Wind

Den sidste del af Hebræerbrevet drejer sig hovedsagligt om to ting: Den frelsende tro og troens liv.

Indtil denne del af brevet er der ikke talt direkte om troen. Det er først fra den sidste del, især kap. 10 og kap. 11, at troen bringes på bane. Det skyldes, at forfatteren til Hebræerbrevet har været optaget af at forkynde og lære om ham, som er troens banebryder: Jesus. Han har malet læserne ham for øje, og det ser ud til, at han ikke har tænkt sig at stoppe med det (Jf. 12,2).

Af dette kan vi lære, at troen på Jesus kommer ved at høre om Jesus. Det frelser ingen at tale om tro. Ret forstået er der ingen åndelig kraft i at tale om troen, endsige dens frugter. Vi må tale om Jesus, fortælle om hvem han er med ord fra Bibelen, ligesom Hebræerbrevets forfatter med ord fra GT forkynder Kristus. Det er nemlig sandt at "jeg så på troen og troen svandt. Jeg så på Jesus og troen vandt." Kun ved at høre om den åbne vej til Guds trone for syndere kan jeg få lyst til at gå den. Den nye pagts blod kan frelse et menneske. Da må vi høre mere om pagtsblodet.

Den frelsende tro (Hebr 11)

Når vi læser om de troende fra den gamle pagt i kap. 11, er der et

forhold, vi bør bemærke: Der nævnes ingen synd i deres liv. Når vi derimod læser i GT om de samme personer, hører vi også om deres fald i synd som gjorde dem skyldige for Gud, og som trak smertelige spor i deres liv. Tænk på f.eks. David.

Hebr 11 nævner ingen af de dybe fald vi kender hos dem. Jeg tror, årsagen er følgende: Når et menneske tror på Gud, er det retfærdigt i Guds øjne. Det menneske kaldes "min retfærdige" (10,38), og det behager Gud ved troen (11,6). Hebr 11 beskriver jo netop mennesker i denne tro. De er Guds hellige og elskede, hans retfærdige børn - som han ser dem. Skønt de lever i gammeltestamentlig tid, er de inde i den nye pagts virkelighed, om hvilken vi ved, at "Jeg husker ikke længere på deres synd og på deres lovbrud." Hebræerbrevets forfatter ser de omtalte fædre fra Guds synsvinkel, i Guds øjne.

**NÅR GUD SIGER, AT HAN IKKE
HUSKER PÅ DERES SYND LÆNGERE,
OG AT HAN TILGIVER DEM, MENER
HAN DET.**

Lad også os tænke på det nu. Du, som tror på Jesus, kan sige, at om du ikke selv kan glemme synd og fald, har Gud dog i kraft af Jesu blod glemt dem.

I det følgende fremhæves enkelte træk ved troen ud fra de personlige eksempler der omtales i kap. 11.

1. Tro er fast tillid til det, der håbes på, overbevisning om det, der ikke ses (v. 1)

Her drejer det sig ikke blot om livet i tro, men også om troens tilblivelse. Skal vi lære noget om det, skal vi se på troens far, Abraham. (v. 8ff. og v. 17ff.).

Han fik et løfte af Gud, da han var sammen med sin familie i Kanan. Løftet gjaldt noget, der ikke var en synlig realitet endnu, nemlig at han skulle blive til et folk i et bestemt land, Kana'an. Dertil kom, at Gud lovede ham sin velsignelse. Abram handlede på dette løfte, dvs. han tog imod det. Så drog han af sted, skønt han ikke vidste, hvor han kom hen.

TROEN ER TILLID TIL NOGET, GUD SIGER OM EN VIRKELIGHED, JEG IKKE SER UDFOLDET, MEN SOM JEG OVERBEVISES OM ER SAND.

Troen er derfor ikke noget inden i et menneske, men er hele menneskets tillidsfulde indstilling til Gud, når han vil give mig noget. Derfor skal man ikke lede efter troen inden i sig selv, men barnligt lytte efter Guds løfte og takke for det. Troens allerførste og største frugt eller gerning er derfor taksigelse. Ingen gerning er herligere end at sige Gud tak for hans store frelsesgave.

2. Troens vidnesbyrd

I forbindelse med flere af troens fædre bruges vendingen at de handlede "i tro" (f.eks. v. 11, 17, 22, 23 m.fl.). Det peger på, at deres liv rummede et synligt vidnesbyrd om, at de havde troen, den faste tillid til Gud og det han havde sagt.

Troen er altid det første. Den ærer Gud og vækker Guds behag i et menneske før en eneste *handling* i tro. Hvis ikke det var sådan, kunne ingen af os blive frelst. Hvad skulle jeg da komme med før

troen? Hvilke gerninger ville tælle og skaffe mig fred med Gud? Nej, troen kommer først. Nøgen, lille og svag kan den være. Men den måles ikke på størrelse, varme, kraft e.l. V. 39 taler om fædrenes bevidnede tro. Den bevidnede tro betyder den tro, som nogle gange ses af andre gennem sine gerninger. Når Gud ser de troendes liv, ser han det vidnesbyrd om ham, de har aflagt i form af lydighed og udholdenhed, der tjente hans frelsesplan i deres slægtled.

Troen er en grundindstilling til Guds løfter, og den betyder noget for det liv, der leves.

Abel

Netop i Abels tilfælde lærer vi, at troen altid er det første hos en kristen.

Om Abel står, at han frembar et rigere offer end sin bror Kain. I v. 4 hører vi, at Abels offergave blev accepteret af Gud, ikke fordi det var et dyre-offer af det førstefødte, og at Kains offergave ikke blev forkastet, fordi den "kun" var en gave af afgrøderne. Nej, teksten er klar. Abels offer blev modtaget af Gud, fordi forudsætningen var på plads. Han handlede "i tro" (v. 4). Det står der ikke om Kain. Sådan som personen er, bliver hans offergaver. V. 4 siger ikke, at Abel blev retfærdig ved sin offergave, men hans offergave viste, at han var retfærdig inden han ofrede, nemlig ved tro.

Abel skal vi lægge mærke til, fordi han viser, at man ikke frelses ved troens frugter, gerninger og helliggørelse, men alene ved den tro, der er fast tillid til Guds ord. Måske kan Gud og mennesker bevidne meget stort og godt i dit liv. Men intet af dette gør dig retfærdig for Gud. Det kan højst bevidne, at du er retfærdig i forvejen.

Enok

Også Enok levede og handlede "i tro". Hvad er det ved troen, som vi kan lære noget af hos ham? I 1 Mos 5,22-24 bruges to gange udtrykket om ham, at han "vandrede med Gud". I Judas v. 14-15 tales der om Enok som en domsprofet, der taler dom til

sine landsmænd om den kommende straf fra Gud. Enok levede i en åndeligt mørk tid forholdsvis tæt på den dom, han havde talt om skulle komme, nemlig syndfloden.

ENOK LÆRER OS I GLIMT, AT TRO ER EN VANDRING MED GUD, OGSÅ HVOR DER ER FÅ, DER VIL VANDRE SAMME VEJ MED SAMME GUD.

Enoks tro var bevidnet i udholdenhed og tålmodighed. Netop udholdenhed omtales i Hebr 10,36, som noget troen har brug for for at opnå det, der er lovet. Sådan skal vi også i dag vandre med Gud dag for dag. Vejen til himlen kan kun gås i små stykker, og vi forstår kun vejen stykkevis. Lys over vejen får vi kun for en dag ad gangen, men hvad betyder det, når Herren går ved vor side.

Enoks tro var hans grundindstilling til Gud. Hans livsfundament. Om Enok står, at "han blev taget bort, for at han ikke skulle se døden". I 1 Mos 5,24 står der, hvem der tog Enok bort: Gud, som gik ved siden af ham. At dø som et troende menneske er at blive taget bort af Gud og ind til Gud. Jesus siger, at "enhver, som lever og tror på mig, skal aldrig i evighed dø" (Joh 11,26). Lige bag dødens dør står den levende Jesus og tager sin bror eller søster bort til sig.

Troens liv (Hebr 12)

Det kristne liv kan betegnes som en vandring, men også som et løb (12,1). Kap. 12 fremstiller det kristne liv fra forskellig side, men jeg vil her særligt skrive om afsnittet 12,4-13.

Hebræerbrevet har i 6,12 formanet læserne til at efterligne dem, der ved tro og tålmodighed arver det, Gud har lovet dem. Tålmodighed er en af troens frugter (jf. Gal 5,22). Også udholdenhed er helt afgørende for en kristen. Om Moses siges i Hebr 11,27: "Han holdt ud, for det var som om, han så den usynlige". Og i Hebr 10,36 omtales udholdenhed som nødvendig for at gøre Guds vilje. I Hebr 12,7 forbindes denne helt nødvendige udhol-

denhed med Guds opdragende tugt. Udholdenheden er en gave fra Gud, som han giver sine sønner og døtre, men Gud har valgt at give os denne gave i en indpakning, som kødet ikke bryder sig om og ikke kan forstå. Den form, Gud anvender, kommer frem gennem udtryk som "opdragelse", "rettesættelse", "straf" og "tugt" (12,5-6).

Når Gud ser på sine børn, ser han deres tro. I kraft af troen bliver deres synder tilgivet. Men Gud ser også en anden virkelighed, som også den troende til dels selv ser og forstår, nemlig synden. Synden kan ikke fordømme den troende, så længe han tror Kristus og er oprigtig overfor ham, men den vil hele tiden drage og lokke ham væk fra Kristus. Synden er derfor farlig. Den er allerfarligst i sit bedrag, når den vil sige, at det går an at leve med synd, samtidig med at man lever i tro. Derfor møder vi i 12,4 en bebrejdelse af den måde, de har kæmpet (eller snarere) ikke kæmpet mod synden på.

De har været for slappe i deres kamp mod synden, og nu vil Gud selv hjælpe dem til større alvor med den kamp.

I det lys skal vi forstå det, der siges om Guds tugt.

GUDS TUGT ER IKKE UDTRYK FOR GUDS STRAF AF SYNDEN, MEN I TUGTEN LIGGER EN HJÆLP MOD SYNDEN.

Synden har ifølge 12,1 en evne til at omklamre og hindre mit løb mod målet. Synd binder og ødelægger. Fordi du er et ægte Guds barn, finder Gud dig så betydningsfuld, at han vil arbejde med at hjælpe dig i det løb, du har foran dig. Men da må han ofte gøre noget med dig, som i øjeblikket opleves som ondt eller svært.

Når en kristen har syndet mod et andet menneske og bliver klar over det, opleves det af en sund kristen som smertefuldt. Man får en byrde.

Har jeg en periode stolet alt for meget på egne ressourcer uden bøn til Gud, har jeg glemt at søge Gud i Ordet eller ikke

givet mig tid til det, straffer Gud mig med et dødt og koldt hjerte og kan fjerne glæden fra mig. Hvis jeg hævder mig selv, kredser om mig selv, overgiver Gud mig en tid til mig selv. Da bliver det mørkt i sind og hjerte. Det kan være, Gud lader mig få det svært i familie, blandt venner eller kolleger, fordi jeg har glemt at kæmpe mod synden, der fylder mere og mere i alle relationerne. Da er det udtryk for stor nåde fra Gud, at han lader mig sidde i mørke og smerte.

Umærkeligt kan der ske det for et Guds barn, at han sover ind i synden. Gud ser det bedre end os. Det er vor redning. Netop fordi vi er hans børn ved troen, vil han tugte os. Tugt er ikke et fremmedlegeme for troen, men troens gode og nådige hjælper på vejen til himlen.

V. 9 omtaler jordiske fædre. De omtales som opdragere og nogen der stod respekt om. Sådan er kærlighed. Kærlighed uden opdragelse og respekt er omsorgssvigt! Når det er sådan i de bedste jordiske far/barn forhold, er det i endnu højere grad sådan, når vi tænker på det forhold, efter hvem ethvert faderforhold på jord har navn, forholdet til Gud som vor far, alle ånders far. Han ser, hvad der er vort sande og evige bedste.

Læg så mærke til, hvorfor Gud straffer en kristen. For at vi skal få del i hans hellighed (v. 10b). Hellighed har intet menneske i sig selv, men Gud vil give os del i sin hellighed. Her er der ikke tale om den helligelse, som et menneske får i Kristus som en gave ved troen en gang for alle, men den helligelse Gud efterhånden vil give os del i her på jorden.

Så lyder der en opfordring til at styrke de synkende hænder og kraftløse knæ og gå den lige vej mod målet (jf. 12-13b). En og anden troende kunne tænkes under Guds tugt at være ved at miste modet. Derfor: Tænk på Jesus, han som ikke bare er troens begynder og banebryder, men også den der fuldender (12,2).

Thomas Wind f. 1962

Cand. theol. 1990. Lærer på LMH.

At vandre sammen
Om åndeligt venskab og åndelig vejledning
 208 sider, 178 kr.

At overgive sig til kærligheden
At finde ind til kernen i kristen spiritualitet
 112 sider, 128 kr.

Begge af David G. Benner
 Forlaget Boedal 2006

Jeg sidder med to bøger af forfatteren David G. Benner; to bøger med spændende og relevante emner: kristen spiritualitet og åndeligt venskab. Blomstrede det sidste iblandt os, kunne det i mine øjne være med til at føre en stor åndelig rigdom ind over vore forsamlinger og styrke det kristne fællesskab.

Desværre er det noget andet, Benner lægger i 'åndeligt venskab', og endnu værre: Hans mange kloge betragtninger og psykologiske viden ødelægges af en forståelse af Guds væsen og et syn på, hvordan Gud taler til os, der rummer alvorlige overdrivelser og ensidige udsagn.

Da kristen spiritualitet eller kristen mystik fylder så meget i disse år, vil jeg anmelde de to bøger samlet, og se lidt på bøgernes antagelser om 1) hvor jeg møder Gud, 2) forholdet mellem tro, viden og at kende Gud og 3) Guds væsen og synds- og frelsesforståelsen/det kristne livs mål.

1) Hvor møder jeg Gud?

Der er ingen tvivl om, at Benner regner

med at Bibelen er Guds bog. Hans praktiske bibelbrug viser, at han forudsætter, at han møder Guds vilje udtrykt i Bibelen. Når han bruger den, sætter han ikke spørgsmålstegn ved den. Alligevel går han til Bibelen på mystikkens måde. Han siger f.eks. "Målet bør være at komme til at kende Ordet bag ved ordene" (*At vandre sammen*, s.121, se også s. 26).

Men han gør mere end det: Han understreger igen og igen: "At møde den kærlighed for alvor, er ikke det samme som at invitere Jesus ind i dit hjerte, at blive medlem af eller komme i en kirke, eller gøre hvad Jesus påbyder. Det er *erfarings* (forf. fremhævelse) af kærlighed, der forandrer" (*At overgive sig til kærligheden*, s. 24-25). Videre s. 26 i samme bog: "Enhver autentisk åndelig rejse må vokse ud af en direkte, personlig erfaring af Gud". Videre s. 29: "Han [Tozer] taler om 'dette samkvem mellem Gud og sjælen' som sætter i stand til at kende 'som en bevidst, personlig viden... ligesom ethvert andet erfaret faktum.' Det er ikke noget, der forudsætter, at vi udleder

noget af hverken teologien eller Bibelen." Derfor kan han også sige i *At vandre sammen*, s. 48: "I stedet for at prøve at overbevise ham eller hende om, at Gud er nærværende, er det normalt mere effektivt, at jeg foreslår, at vi sammen beder om hjælp til at mærke, hvor Gud er i situationen". På s. 91 i samme bog siger han: "Den kristne Gud er åbenbarings Gud. Han har åbenbaret sig selv i Kristus, han åbenbarer sig selv i Bibelen, og han åbenbarer sig selv i den verden, han har skabt. Men den transcendent Gud, som bliver immanent, møder os også i vores indre verden."

For det første skelner han tilsyneladende ikke klart mellem Guds særlige åbenbaring i Ordet og Guds almene åbenbaring i naturen. Se f.eks. hans liste over seks ting, man skal være opmærksom på, når man søger Gud (s.106ff.). Her kommer Bibelen på linie med drømme m.v. Jesus (som han er åbenbaret i evangelierne) er skilt fra Bibelen i øvrigt.

Dernæst, i sammenhæng med det øvrige, virker det som om, Bibelen er nr. 2, mens det, han kalder den immanente Gud, der "taler til os på de stille, fredfyldte steder i vores sjæl" (samme sted) er den væsentligste måde at kende Gud på.

Når Benner vejleder mennesker, virker det som om, han vejleder folk bort fra Bibelen (se eksemplet s. 105, hvor han vejleder Larry, eller eksemplet med Su Yin, s.123ff., hvor der ellers kommer stor menneskelig og åndelige indsigt frem, men hvor han på et tidspunkt vil have hende bort fra Skriften, se mailen til Su

Yin, s.137).

Han skiller i øvrigt også Ånden og Ordet ad på s. 87: "Generelt er åndelig vejledning mere åndscentreret end ordcentreret. Fokus er rettet mod Gud selv. At mærke Helligåndens nærvær og ledelse er den centrale opgave."

2) Forholdet mellem tro, viden og at kende Gud.

Eksemplerne med den åndelige vejledning af Larry og Su Yin viser også klart, at han skelner mellem tro, viden og at kende Gud. Sådant som jeg hører ham, møder jeg ikke Gud *personligt* i Bibelen, men jeg kan lære noget om ham der. Det er fint for ham, men ikke nok. Det hænger vel sammen med hans forståelse af omvendelsen som min beslutning og tro som (intellektuel) holden for sandt, og ikke et møde med Gud selv i Bibelen.

"Jeg fik en anden erfaring af Gud, efterhånden som jeg lærte at møde ham i mine følelser og sanser, og ikke bare i mine tanker" (*At overgive sig til kærligheden*, s. 34). Dét er at kende Gud ifølge Benner!

Det er som om, teologi og Bibelen blot er *redskaber*, der skal hjælpe sjælen hen til erfaringen i følelserne og sanserne: "Kontemplativt eller eksistentielt kendskab kan støttes af troen, men det kan aldrig reduceres til tro. Det er grundet på erfaring – det direkte, personlige møde med den guddommelige kærlighed" (s. 80). Han kan ligefrem sige: "Vished om hvordan og hvor man skal finde Gud, fører til en selvsikkerhed, der kommer i

vejen for at yde åndelig vejledning" (*At vandre sammen*, s. 146).

At Bibelen ikke er den primære vej til det personlige kendskab til Gud, betyder også at den åndelige vejledning, åndeligt venskab, er meget proces- og dialogorienteret. "At være opmærksom på Guds nærvær er en fælles opmærksomhedsproces. Jeg peger ikke bare på Gud og siger: "Der er han." (*At vandre sammen*, s. 48). Side 50ff. taler han om 'dialogens gave'. Derfor kan han opfordre til at finde åndelige vejledere fra andre trossammenhænge.

3) Guds væsen, synden og frelsesforståelsen.

Han betoner igen og igen, at Gud er kærlighed. Så meget, at der ikke er plads til Guds vrede over synden. Han taler også om faldet og korset. Synden taler han en del om, men synden skal ikke sones, tilsyneladende. Synden hindrer os blot i at finde Gud.

På s. 92 i *At overgive sig til kærligheden* møder vi tilsyneladende en reservation overfor forsoningen: "Den omvendelse af hjertet, som er helt central i den kristne åndelige forvandling, begynder på korset. Det betyder, at vi må møde Guds kærlighed på korset, og ikke bare ved at vi møder en juridisk løsning på problemet med menneskets synd. Det må også betyde overgivelse til denne kærlighed..." S. 91 er der udsagn, der tyder på, at for ham er korset primært et forbillede: "Korset indbyder os til at tage risikoen ved at miste vores liv, så vi virkelig kan vinde

det". Når jeg opgiver mine selvforbedringsforsøg (et emne han taler klart og godt om), kommer Guds kærlighed til mig (s. 93, øverst), *ikke* syndernes forladelse!

Når han taler så klart imod selvforbedringsforsøg og andre 'farisæiske synder', har jeg en fornemmelse af, at her er det mere terapeuten, der tager over (han er psykolog). For problemet med disse synder er at jeg lukker mig ude fra Guds kærlighed og ikke er et helt menneske. Faldet er, at vi har forladt Guds kærlighed og fællesskab. Der er ikke noget, der skal forsones, vi skal blot finde tilbage til den kærlighed, som vi endnu har utydelige minder om (s. 23).

Målet beskriver han nemlig således i *At vandre sammen*: "Det centrale i kristen spiritualitet er at følge Kristus på en personlig forvandlingsrejse. Det fjerne land, vi kaldes til, er ikke himlen. Det er heller ikke noget ydre, fysisk sted. Det fjerne land er den nye skabning, som Kristus ønsker at kalde os til – det hele og hellige menneske, der finder sin unikke værdi, sin identitet og sit kald i Kristus" (s. 21).

Vurdering:

Vi er her, trods mange gode pointer, fjernt fra klassisk kristendomsforståelse. Mange af ordene ligner, men de får et nyt indhold. Det er en dennesidig, psykologisk kristendom, der helst søger Gud i sig selv eller i sine mystiske oplevelser, mens Bibelen blot er et hjælpemiddel blandt flere.

Vil du gå på vandet, må du ud af båden

John Ortberg

LogosMedia 2006

224 sider, 228 kr.

Ortberg, der er uddannet i klinisk psykologi fra Fuller. Ortberg har tidligere bl.a. været undervisende præst ved Willow Creek Community Church i Chicago. Bogen er oversat til dansk af Peter Kofoed Herbst, valgmenighedspræst i Randers.

Bogen indeholder mange spændende ting. Den er skrevet i et letlæst og flydende sprog med brug af mange billeder og eksempler. Den er faktisk en rigtig god idé. Den indeholder *en masse* gode psykologiske indsigter, som vi som kristne kan lære meget af. Og da kun få af os har denne gode psykologiske indsigter, som kan hjælpe os i mange af livets forhold, ja, så er her bogen, man kan lære det af. Når jeg alligevel, på trods af den gode hensigt med at udgive en bog, der opmuntrer til at følge Jesus i hverdagen, er temmelig kritisk overfor den, skyldes det, at forfatterens reformerte teologi giver den en skævvridning, der gør, at læseren i spørgsmål om efterfølgelse og det kristne liv generelt fokuseres på sig selv og sine egne evner i stedet for at fokuseres på Kristus. Selvom jeg ikke er fagmand, tror jeg, at der er meget godt psykologi i den, som vi kan lære meget af på det menneskelige plan, men når disse indsigter ukritisk føres over på det åndelige plan, så binder det i stedet for at opbygge.

I et godt afsnit i bogen om skriftmeditation er en vigtig pointe, at det at "lære skriftsteder udenad er en vigtig del af det at holde fokus på Kristus" (183)¹. Bogen taler også meget positivt om Guds nærvær og omsorg og om dyb afhængighed af Jesus. Den taler noget om mennesker som begrænsede syndere, og meget mere om menneskers potentialer. Der er altså mange gode ting i bogen, men selvom de er der, så er den samlet set meget *jeg*-centreret. Forfatteren opfordrer sine læsere til at spørge "Hvor meget vokser *jeg* for tiden?" (54). Vi har alle fået rige gaver, siger han, som Gud vil, vi skal bruge. Du har muligheden. Du kan gøre noget for Gud og vokse der igennem. De fleste begraver ganske vist gaverne; men for at det skal blive anderledes, er det på tide, "at *du træder* ind på banen" (55). Bogen er nemlig en refleksion over Peters vandring på søen. Hvert kapitel gennemgår et afsnit i beretningen, hvortil Ortberg så behandler et emne som tilbedelse, frygt, spændkraftighed, fiasko og handling. Hvert kapitel slutter med nogle selvransagende spørgsmål under overskriften *At træde ud af båden*, som skal få os til at se, hvad vi pt. kan gøre, for at komme ud af båden. Man kan godt lære noget af bogen, som Karsten Brejl skriver i sin noget kritiske, men meget læseværdige anmeldelse af

En kort anmeldelse af denne bog ville blive en kort beskrivelse af centrale elementer i bogen og det ville munde ud i en beklagelse af ikke at kunne anbefale bogen, da den alle gode intentioner til trods er så inficeret af dårlig teologi, at den er blevet en *jeg*-centreret opmuntringsbog. En så kort anmeldelse kan dog hverken forlag eller læsere være tjent med, så derfor er den blevet lidt længere.

Bogen er på forlagets hjemmeside kategoriseret som en opbyggelig bog; et redaktionsmedlem har beskrevet den for mig som en opmuntringsbog – en bog, der opmuntrer til at leve kristenlivet ud, til at efterfølge Jesus. Den er skrevet af den amerikanske presbyterianske præst John

bogen i Tro&Mission 19/2006. Men den overvejende psykologiske indsigt, bogen giver, sker på baggrund af en udviskning af evangeliets klarhed i frelses- og helliggørelsesspørgsmål. Og det er en høj pris at betale. For hvor er talen om evangeliets kraft? Hvor er talen om Guds ubetingede og nyskabende nåde? Hvor er talen om Ordets iboende kraft? Stort set al denne tale er underlagt talen om *min* begyndelse i tro.

Man skal erkende det kald, Gud giver os (61ff), men det kræver mod, visdom, dømmekraft og tålmodighed. Det er vigtigt at spørge sig selv: "Hvad vil jeg gerne huskes for?" (75). Så har man chancen for at følge Guds vej med sit liv og får lov at opleve en enorm tilfredsstillelse og personlig succes! Flere steder er bogen centreret om succes; man kommer til at "føle et sus af tilfredsstillelse" (140) og bliver lidt stærkere indeni, når man tager kampen op og kæmper sig igennem! Her er bogen på sin vis 'opbyggende'. Den er med til at opbygge et billede af en succesfuld kristen, der lever under den velsignelse og menneskelige succes, som Gud øser over den, som formår at tage det første skridt ud af båden. Bogen opstiller et billede af en idealkristen som en person, der har stor succes i familien, i karrieren og i det åndelige liv. Men hvor er det bibelske belæg for at opstille det ideal?

Ofte gives der psykologiske svar i stedet for bibelske. Man lyver, siger Ortberg,

som regel for at undgå smerte (47). Den bibelske sandhed er, at man lyver, fordi man er en falden synder. At psykologisere det kan være udmærket i en ikke-bibelsk baseret lærebog, men ikke i en kristen opbyggelsesbog. I kapitel 5 bruger Ortberg en genfortælling af beretningen om Josef til at tale om den *spændkraftige* tro. Han siger, at sådan en tro "vokser ud af en dyb afhængighed af Gud" (107). Kapitlet er dog en genuin psykologisk tolkning af Josefs liv og en vigtig pointe er, at "spændkraftige mennesker forbliver tro mod deres værdier, når de fristes til at gå på kompromis" (115). Bogen giver så stor opmærksomhed til psykologers forklaringer, at man får det indtryk, at deres udlægning af kristenlivet er mere normativ end Skriftens klare udsagn. Når kristne skal udvide den åndelige komfortzone (der, hvor vi trygt er vores kristendom bekendt), så må vi "følge Guds sti, og det kræver et trosspring!" (91). Vi kan lide nederlag, "men i selve handlingen giver du troen en chance for at vokse" (91). Managementpsykologisk et det måske rigtigt, men i en kristen opmuntringsbog bliver det til en falsk teologi, der binder i trædom. For når man ikke synes, man vokser i tro, så er det fordi man ikke formår at tage det krævede trosspring!

Ortberg skriver generelt en hel del om at have tro og lydighed nok. Han prøver at vise, at Gud virkelig kunne have gjort meget gennem og ved os, *hvis* vi havde

givet ham lov (51f). I dybeste forstand er Guds velsignelser over vores liv afhængige af, at vi giver ham lov, stoler nok på ham osv. Han er nemlig "*belønningens Herre*, og der er vidunderlige ting i vente for dem, som forvalter hans rigdomme med visdom" (52). Med et citat af Luther advarer han mod tanker om, at vi skal tro bedre og mere for at være sikre på at være et Guds barn, men fortsætter så, at vejen "til at opleve et større mål af Guds kraft i mit liv er at gå i tro. Det vil sige at have sådan tillid til Gud, at *jeg tager et skridt i lydighed*" (88). Så citerer han Hallesby, der om manden med den åndsbesatte søn siger, at han havde tro nok. Den førte ham jo til Jesus. Ortberg konkluderer da på spørgsmålet om, hvor meget tro man har brug for: "Ikke en følelse af sikkerhed – men *bare tro nok* til at tage et skridt!" (89). Hos Luther og Hallesby fornemmer man, at *Jesus* er i centrum for handlingen. Hos Ortberg er *troen* i centrum. Og dermed får han troen gjort til en del af et jeg-centreret lydighedsprojekt. "Han behøver *blot* tro nok til at tage ét skridt" (90). "Du må følge Guds sti, og *det kræver et trosspring*" (91). Alle gode intentioner til trods bliver fremstillingen meget fikseret på os selv – ikke på Kristus, som beretningen om Peters vandring i sig selv er! Helt rigtig skriver han, at det at træde ud af båden forvandler mennesker til intenst bedende mennesker, for de er her klar over, at de intet kan udrette uden at Gud griber ind (100). Der er noget rigtig i slutfacit, men

mellemregningerne afslører tros- og jeg-fikseringen. Det vigtigste er, at *jeg* tager det første skridt, at *jeg* – med Guds hjælp og velsignelse – udretter en masse. Det handler om, "hvad Gud i sin kraft og nåde gerne vil gøre gennem dig. Men *du* må først lade fødderne blive våde" (103). Når du har gjort dit, så velsigner Gud!

At gå på vandet giver et dybere forhold til Gud. Gud kalder os til at træde ud i en opgave, der er for stor til os. "Men der findes ingen anden vej til at vokse i troen" (29). Spørgsmålene efter dette kapitel er markante, men afslørende for bogens tendens. "Hvilken risiko kan *du* løbe, som kan *hjælpe din tro til at vokse?*" (30). Vil du f.eks. holde fast ved og kæmpe for en værdi, *som du tror på*, midt i en hed diskussion? Det sidste spørgsmål er egentlig godt, men det cementerer i sammenhængen en jeg-centreret tilgang. Flere gange skriver han også om, at man mister muligheden for at vokse, fordi man ikke ønsker at se nærmere på sandheden om sig selv. I stedet begraver man sine talenter, som den tredje tjener gjorde (43). Ortberg synes ikke at overveje, at den kristne faktisk 'vokser' ved at han "skal blive større, jeg skal blive mindre" (Joh 3,30). "At vente på Gud er en tillidsfuld, disciplineret, forventende, aktiv

og til tider smertelig klyngen sig til Gud" (197). Et på nogen måder godt udsagn, men det tager farve af bogens jeg-fikserede grundtone. "Er du villig til at vente i *absolut* tillid?" (200). Sådanne udsagn gav mig tanken, om bogen ikke snarere hører hjemme i forlaget Scandinavias end i LogosMedias sortiment.

At det er en jeg- og gerningscentreret bibeludlægning ses tydeligt i kapitel 6, der handler om Jesu ord: "Vær frimodige, det er mig, frygt ikke". Disse ord fra Jesus forvandles fra at være evangelium til at være lov. Jesus peger på sig selv og på dén baggrund siger han, at der ikke er nogen grund til at frygte. Dette evangeliske tilsagn bliver i Ortbergs udlægning til en befaling: Frygt ikke! Det er, skriver han, den enkle befaling, der forekommer oftere end noget andet i Skriften, "Guds hyppigst gentagne *instruktion*" (129). Senere skriver han, at vi må vælge mellem tillid og frygt. Ganske vist er det i en af de lange psykologiske udredninger i bogen, men det blandes sammen med det åndelige. Han skriver, at videnskaben har fundet frygt-genet, og at Bibelen beskriver, hvordan frygten truer med at hindre mennesker i at stole på Gud og adlyde ham (137) og hindrer os i at opleve det potentiale, Gud har lagt i os (141).

Men det er selvfølgelig rart, hvis frygt er genetisk bestemt og ikke har noget med syndefaldet at gøre. Man skal bekæmpe frygten ved at ville selv. Frygten kortslutter nemlig vores *evne* til at stole på Guds opholdende kraft (173). Det er en sammenblanding af psykologisk, menneskelig og åndelig frygt og synes at være en sammenblanding af lov og evangelium! Talen om frygt er ydermere kun dennesidig. Hvor finder vi i denne opbyggelsesbog talen om frygten for Gud, fortabelsen og helvede? Den er her ikke, fordi alt er koncentreret om psykologiske mekanismer, der kan hindre os i at følge Gud her og nu, hvor det ikke Guds nåde, men håbet, der er brændstof og drivkraft i vores liv (173). I kapitel 7 taler forfatteren stærkt om, at alle støtter må tages fra os, så vi får lov at se og erfare, at Gud er nok og at han er sammen med os i alt det svære (154f, 167). Så ødelægger han desværre det hele ved at skrive, at "Gud har indrettet os på en sådan måde, at blot et enkelt skridt, *hvor vi handler*, kan have en enorm kraft til at fratage fiaskoen dens magt over os" (160). Vi skal derfor tage "skridt hen imod at stole på Gud" (163). Vi skal "fremelske et sind, som fokuserer på Kristus midt i stormen" (179).

Det værste ved bogen er ikke dens ame-

Kristen i dag – aktuelle refleksioner

Ole Øystese
LogosMedia 2006
100 sider, 118 kr.

rikanske stil, der f.eks. kan kamme over i en beskrivelse af Jesus i næsten nedladende ord (168, 205) eller dens udlægninger af skriften om, at det var håb, der gjorde Moses villig til at gå til Farao (174). Det værste er en teologi, der på trods af gode ord om Jesus sætter mennesket i centrum og udstyrer det med muligheder og evner, som det ikke har på denne side af genoprettelsen og den nye jord.

Implikationerne af at udsende sådan en bog er, at hvilen i nåden undergraves i det øjeblik, der tales konkret om efterfølgelse. Der gives psykologiske forklaringer i stedet for at henvise til Guds løfter og ord. Man kan nu engang ikke opmuntre til efterfølgelse og tjeneste på lovens præmisser; det fører, alle gode intentioner til trods, til lovtrældom – også selvom det bliver i en forfinet og frommere udgave. LM's nye landsformand Jens Peter Reijkjær sagde på det nyligt afholdte rådsmøde, at der i LM skal være plads til fejltagelser. Dem gør man jo tit, fordi man har mod til at prøve noget nyt. Jeg vil vove at kategorisere denne bog som en af disse. Og man bør heller ikke, selvom intentionen er god, udgive en bog af en forfatter, der har virket som lærer ved Willow Creek menigheden,

og som vel må siges meget at ligge på linje med Bill Hybels teologi².

Når alt dette er sagt, så skal det også siges, at vi trænger til bøger om det at leve kristenlivet ud i hverdagen; bøger, som opmuntrer til efterfølgelse og tjeneste. Vi trænger til at læse god, opmuntrende og opbyggende kristen litteratur, men vi trænger *ikke* til at blive opmuntret og bekræftet i vores faldne naturs klippefaste tro på, at vi faktisk godt selv kan tage skridtet ud af båden. Vi trænger ikke til at blive undervist om, at Guds velsignelse afhænger af, at *vi* er villige til at tage det første skridt i tro. Vi trænger til at høre om hvilen i Kristus; vi trænger til at læse bibelsk funderede bøger om dette, så *Herren* sender os ud i tjenesten.

- 1 I anmeldelsen bringer jeg en del citater fra og henvisninger til bogen. Jeg har skrevet sidetallet til disse i parentes. Alle kursiverede ord i citaterne er mine egne kursiveringer!
- 2 I øvrigt jf. linket <http://www.dlm.dk/dok/Dokark-sept05/view>, som er rapporten fra det LS-nedsatte udvalg til undersøgelse af bl.a. Bill Hybels og hans bog *Smittende Tro*.

Fra tid til anden udkommer der en lille bog, der vil forklare og forsvare kristendommen og det kristne evangelium overfor samtiden, og svare på de indvendinger og spørgsmål, "nu-tidsmennesket" måtte have til de kristne. *Kristen i dag* er en sådan bog. På 100 sider gennemgås hele den kristne troslære i jævnt sprog. Forfatteren har i mere end en menneskealder været en ivrig troens forsvarer på den norske kirkes højrefløj, og det ses tydeligt, at det er velprøvede og velovervejede formuleringer, der her er nedfældet. Kun i enkelte glimt relateres der til vor tid (den postmoderne livsopfattelse), så bogen kunne for den sags skyld godt være både 25 og 50 år gammel, men alligevel opleves den aktuel, for gennem alle tider er mennesket det samme, synden den samme, og det kristne evangelium det samme. Jeg kan derfor anbefale at købe denne bog til den, der ikke i forvejen har en af slagsen.

Det begyndte i København...

Knudepunkter i 300 års indisk-danske relationer i mission

Syddansk Universitetsforlag 2005
344 sider, 278 kr.

Det begyndte i København...

...for 300 år siden – med udsendelsen af de første protestantiske/lutherske missionærer, som blev sendt til Tranquebar i Indien. I den anledning havde Dansk Missionsråd i samarbejde med det teologiske fakultet ved Københavns Universitet arrangeret et Tranquebar-seminar, som fandt sted i Universitetets festsal den 29. nov. 2005.

Dr. Theol. Anders Nørgård, der har beskæftiget sig meget med Tranquebar, indledte med et meget levende og inspirerende foredrag. Det var nok medvirkende til, at jeg ikke betænkte mig på at købe bogen, som blev præsenteret ved seminaret: *Det begyndte i København... Knudepunkter i 300 års indisk-danske relationer i mission*. Det meste af hans foredrag kan man læse i bogen.

(Bogen forelå også på engelsk, trykt i Indien, paperback og til kun kr. 25,00 – men den må ikke sælges i Danmark, kun evt. gives til forskning og studenter).

Der var næppe nogen, der for 300 år siden forestillede sig, hvad luthersk mission skulle udvikle sig til. De to første missionærer, Bartholomäus Ziegenbalg og Heinrich Plütschau, kom fra Halle i Tyskland. Den danske biskop Bornemann mente ikke, at man kunne finde

egnede teologer i Danmark, da de alle var fordrukne. En væsentligere grund var nok, at man i ortodoksien, som rådede i Danmark, ikke havde syn for mission, mens dette var tilfældet for pietismen, som rådede i Tyskland. Man må huske, at det danske storrige på det tidspunkt også omfattede store dele af Tyskland, så der var ikke noget mærkeligt i, at det blev tyske missionærer, der først rejste ud. De følte sig som danske.

Da jeg gik i gang med bogen – som er på 344 sider – overraskede det mig faktisk lidt, at den foruden at være oplysende også var både spændende og interessant. De to første lutherske missionærer kunne ikke slå op i eller finde hjælp i nogen missionshistorie. De skulle være med til at skrive den. De skulle gøre deres erfaringer og selv finde ud af, hvad man gjorde eller burde gøre i de mange uforudsete situationer, de kom til at stå i.

Hvordan kunne man forsvare at sende missionærer, teologer, til en menighed, som ikke fandtes, og som derfor heller ikke kunne kalde dem. Det var jo god luthersk lære, at en præst skulle være kaldet af sin menighed. Kong Frederik IV fandt ud af, at som monark for hele riget havde han også et åndeligt ansvar for alle rigets undersåtter og dermed også et ansvar for de danske handelsfolk, der befandt sig i handelskolonien Tranquebar på Indiens østkyst lidt syd for det nuvæ-

rende Madras. Men ansvaret gjaldt også de omkringboende folk, inderne. Ziegenbalg og Plütschau var derfor kaldet af den danske konge til at forkynde evangeliet i Tranquebar-området. Det viste sig at være af stor betydning for dem og deres arbejde, når de mødte modstand fra ledelsen af handelskolonien, som var bange for, at de skulle ødelægge nogle af deres muligheder for at tjene penge. Men da de var kongelige udsendinge, var det begrænset, hvor meget man kunne genere dem i deres arbejde. Var der problemer, som man ville forelægge kongen og dem, der havde sendt dem ud, tog et brev op til et år om at nå frem – og lige så lang tid for svaret at komme retur. I mellemtiden måtte man så finde ud af at leve sammen og klare problemerne.

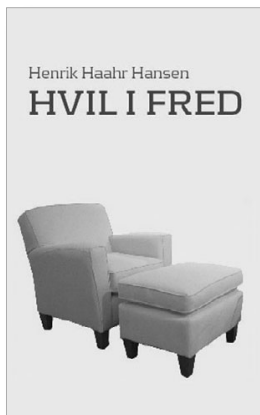
I Tranquebar fejrede man først 300-års jubilæet i 2006. Det skib, som missionærerne gik om bord på i København og som sejlede den 29. november 1705, nåede først frem til Tranquebar den 9. juli 1706.

De fire hovedafsnit i bogen behandler arbejdet i Indien i hhv. det 18., 19., 20. og 21. århundrede. Selv om det handler om forholdene i Indien er mange af de problemer og situationer, de stod i – og ikke mindst de teologiske overvejelser – så universelle og generelle, at de har interesse for enhver, der interesserer sig for missionsarbejde. For eksempel: Hvordan

når man hinduer og muslimer? Hvad sker der når en missionær studerer de indiske religioner så længe, at han til sidst bliver så grebet af dem, at han må forlade missionsarbejdet? – som det skete for Kaj Baagø. Den situation er der 20 sider om.

Der er 17 bidragydere til bogen og nogle afsnit kan måske virke mindre interessante på nogle læsere. Men så spring dem over. Specielt et enkelt kapitel skrevet af en inder, Johnson Gnanabarnam, indeholder afsnit med så mange for os danske fremmedartede stednavne og personnavne, at det for mig var svært at holde styr på. Men i kapitlet var der også interessante afsnit om islam og dens indflydelse på arbejdet.

For enhver som interesserer sig for missionshistorie, ikke bare historiske begivenheder, men også de teologiske overvejelser man har gjort sig gennem tiderne, kan jeg varmt anbefale bogen. Er man først begyndt på den, er det nok lidt svært at lægge den fra sig, før man er kommet igennem de 344 side på glittet papir og meget tydelig typografi. En flot bog der absolut er læseværdig – og faktisk billig i forhold til størrelsen takket være tilskud fra flere fonde.

Hvil i fred

Henrik Haahr Hansen
Credo ism. LogosMedia 2006
64 sider, 65 kr.

På opfordring af Credo forlag har den 23-årige forfatter givet sig til at læse i Rosenius' skrifter for at finde ud af, om sådan en "gammel, støvet svensker" kan have noget at sige det 21. århundredes unge. Det er der blevet en lille bog ud af. De første 40 sider er et essay, der fremtræder som en sær blanding af, hvordan unge kristne af i dag i almindelighed opfatter den traditionelle kristne litteratur, med dets "højtsvævende kristelige pseudosprog", og en erkendelse af, at hvis man (uanset alder) skal blive en troende kristen, så er det det bibelske (og rosenianske!) budskab som lov og evangelium, man må gribe om og hvile i.

Tilsyneladende for at blive forstået af

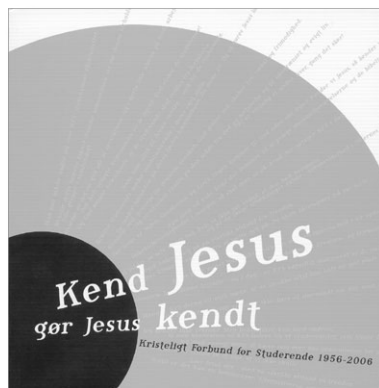
den unge målgruppe, anvender forfatteren ungdomskulturens pseudosprog. Men derved kommer han (nok uden selv at opdage det) ind i en slags selvmodsigelse. Han beskriver, hvordan læsningen af Rosenius har sat fokus på både den moralske overfladiskhed og den lovtrældom, som præger den kristne ungdomskultur, og som skyldes, at den luthersk-rosenianske forkyndelse er gledet i baggrunden; men det er som om han overser, at selve det sprog, han anvender, afspejler den mig-selv-i-centrum kultur, som blokerer for tilegnelsen af denne forkyndelse. Det er da også tydeligt, at jo nærmere han kommer formidlingen af det sunde, bibelske budskab, jo mere kommer det til at præge hans sprog.

Bogen slutter med nogle få citater fra de nyeste oversættelser af Rosenius' skrifter, men er samtidig en opfordring til en mere omfattende læsning.

Bogens hovedpointe er, at det ikke er dyrkelse af personen Rosenius eller kanonisering af hans skrifter, der er vejen frem for efterkommerne af den rosenianske vækkelse. Derimod er det tilegnelsen af det bibelske budskab, som al sand kristendom gennem alle tider har bygget på, og som Rosenius på en særlig måde fik nåde til at formidle, der også i vor tid er det eneste, der skaber liv af døde for fortabte syndere, og som er det eneste, vi – uanset alder og baggrund – kan hvile i. Måtte denne lille bog åbne vore unges øjne for dette!

Kend Jesus – gør Jesus kendt Kristeligt Forbund for Studerende 1956-2006

Red. Søren Kiilerich
Credo Forlag 2006
141 sider, 155 kr.

50 års gymnasie- og studenterarbejde gennem KFS har virkelig fået en jubilæumsbog, som er bevægelsen værdig. Det er ikke en jubilæumsbog i traditionel forstand, hvor bevægelsens historie beskrives og analyseres gennem forskellige kilder. Nej, bogen består af en række artikler, som tilsammen giver et godt indblik i historien og ikke mindst i KFS' berettigelse: Hvordan få evangeliet forkyndt blandt studerende.

Bogen indeholder 13 forskellige artikler og af disse udgør fire artikler næsten 50% af det samlede sidetal. Først en velskrevet artikel om KFS-historien af Henrik Nymann Eriksen. Jens Ole Christensen har en tankevækkende analyse og ramrende bemærkninger og holdninger til de forskellige årtiers tidstypiske strømninger og den indflydelse dette havde på studenterarbejdet. "Med korset i centrum og en horisont på 360 grader" tager

Leif Andersen læseren rundt i livet med en række betragtninger om forkyndelse, dialog, formidling, lov og evangelium. Godt gået.

Den sidste af de fire artikler prøver at beskrive, hvad udfordringerne er for fremtidens KFS-arbejde.

Imellem disse fire lidt længere artikler har bl.a. Flemming Kofoed-Svendsen skrevet tre mindre artikler om KFS forlag, Credo, om Ledertræningscenteret og "Mor Anna".

Udover de mange navne som et jubilæumsskrift selvfølgelig skal nævne, så optræder en bestemt sag i KFS historie, i flere artikler med lidt forskellige vinkler, nemlig satsningen på at trykke 60.000 eksemplarer af en bog og så dele den ud på landets gymnasier. Det var i 1972, hvor Kai Kjær-Hansens bog "Sympati for Jesus" virkelig blev udbredt!!

Gud taler

C. O. Rosenius
532 sider (indb) – kr. 298,-

En forkortet og bearbejdet udgave af C. O. Rosenius' Husandagtsbogen med klar og letlæselig tekst. Gedigen opbygelse året rundt.

"Vil holde til at blive læst år efter år"
- Båndet

Han vækker mit øre

Egil Sjaastad
400 sider (indb) – kr. 298,-

Hverdagsnære betragtninger i andagter til hele året. Til ung som ældre! De korte stykker er lettilgængelige og samtidig indholdsrige.

"En god hjælp til den travle familie"
- Tro&Mission

Industrivænget 35, 3400 Hillerød
Tlf. 4820 7690, Fax 4820 7699
Email: logosmedia@dln.dk
Netbutik: www.logosmedia.dk

Udgivet af:
Luthersk Missionsforening
Industrivænget 40
3400 Hillerød
Bladnr. 91883

Returneres ved varig adresseændring

BUDSKABET 1 | 2007

TEMA | JESUS KOMMER IGEN

Læs i næste nummer bl.a.:

TEMA: Lovløshedens fare

Hvad vil det sige at være evangelisk-luthersk?

Ny serie: Store navne vi sjældent nævner